

VYSOKÁ ŠKOLA OBCHODNÍ A HOTELOVÁ

Studijní obor: Management hotelnictví a cestovního ruchu

Alena CHOVANCOVÁ

VLIV CESTOVNÍHO RUCHU NA EKONOMICKÝ RŮST
THE IMPACT OF TOURISM ON ECONOMIC GROWTH

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Tomáš Jeřábek, MBA

Brno, 2015

Jméno a příjmení autora: Alena Chovancová

Název bakalářské práce: Vliv cestovního ruchu na ekonomický růst

Název bakalářské práce v AJ: The Impact of Tourism on Economic Growth

Studijní obor: Management hotelnictví a cestovního ruchu

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Tomáš Jeřábek, MBA

Rok obhajoby: 2015

Anotace:

Cílem bakalářské práce je analyzovat vliv cestovního ruchu, který přispívá k celkovému růstu ekonomiky státu České republiky v letech 2002-2012. První část práce je zaměřena na teoretické vymezení základních pojmů týkajících se cestovního ruchu a jeho působení na makroekonomické ukazatele. Praktická část analyzuje podíl cestovního ruchu na ekonomickém rozvoji České republiky. Analýza byla aplikována na oblasti cestovního ruchu, dále na skladbu návštěvníků a v neposlední řadě na již zmíněné makroekonomické ukazatele. Do analýzy byla zahrnuta i Slovenská republika s podobnými politickými kulturními a ekonomickými předpoklady, které jsou nezbytné k porovnatelnosti výsledků. Závěr bakalářské práce obsahuje predikci předpokládaného vývoje analyzovaných ukazatelů České republiky.

Klíčová slova: Cestovní ruch, HDP, ekonomický růst, nezaměstnanost, platební bilance

Annotation:

The aim of this thesis is to analyze the impact of tourism that contributes to the overall growth of the national economy of the Czech Republic in the years 2002-2012 . The first part focuses on the theoretical definition of basic concepts concerning tourism and its impact on macroeconomic indicators . The practical part analyzes the contribution of tourism to the economic development of the Czech Republic . The analysis was applied to the field of tourism , as well as to track visitors and not least the already mentioned macroeconomic indicators . The analysis was included Slovak Republic with similar political cultural and economic assumptions that are necessary for the comparability of results . Conclusion The work includes a prediction of the expected development of the analyzed indicators of the Czech Republic.

Key words: Tourism, GDP, economic growth, unemployment, balance of payments

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Vliv cestovního ruchu na ekonomický růst* vypracovala samostatně pod vedením *Mgr. Tomáše Jeřábka, MBA* a uvedla v ní všechny použité literární a jiné odborné zdroje v souladu s aktuálně platnými právními předpisy a vnitřními předpisy Vysoké školy obchodní a hotelové.

V Brně dne: 6.8 2015

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Mgr. Tomáši Jeřábkovi, MBA a Michalovi Řehákovi za cenné informace, které mi dopomohly ke vzniku bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat svým přátelům a v neposlední řadě celé rodině za podporu.

OBSAH

ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	11
1.1 CESTOVNÍ RUCH	12
1.2 VLIV CESTOVNÍHO RUCHU NA EKONOMIKU	14
1.2.1 Vliv cestovního ruchu na HDP	14
1.2.2 Vliv cestovního ruchu na další makroekonomické ukazatele	16
1.2.3 Vliv cestovního ruchu na rozvoj regionů	18
1.2.4 Negativní vlivy cestovního ruchu	19
1.2.5 Vlivy cestovního ruchu na další odvětví ekonomiky	20
1.3 MĚŘENÍ OBLASTI CESTOVNÍHO RUCHU A JEHO VLIVU NA EKONOMIKU	22
1.3.1 Český statistický úřad	24
1.3.2 Česká národní banka	24
1.3.3 CzechTourism	25
1.3.4 Ministerstvo pro místní rozvoj	25
1.4 METODIKA SLEDOVÁNÍ VLIVU CESTOVNÍHO RUCHU NA HDP	26
II. PRAKTICKÁ ČÁST	28
2 ANALÝZA VLIVU CESTOVNÍHO RUCHU NA EKONOMICKÝ RŮST V ČR..29	29
2.1 ANALÝZA OBLASTÍ CESTOVNÍHO RUCHU V ČESKÉ REPUBLICE	29
2.1.1 Lázeňství a zdravotní péče	29
2.1.2 Oblast sportovního cestovního ruchu	31
2.1.3 Poznávací cestovní ruch	31
2.1.4 Další typy cestovního ruchu a celková návštěvnost	32
2.2 SKLADBA NÁVŠTĚVNÍKŮ	32
2.2.1 Domácí a příjezdový trh	33
2.2.2 Délka pobytů návštěvníků	37
2.3 VLIV CESTOVNÍHO RUCHU NA MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE	40
2.3.1 Vliv cestovního ruchu na HDP v letech 2002-2012	40

2.3.2	Vliv cestovního ruchu na nezaměstnanost	42
2.3.3	Vliv cestovního ruchu na platební bilanci	44
2.4	VLIV CESTOVNÍHO RUCHU VE SLOVENSKÉ REPUBLICE.....	45
2.4.1	Vliv cestovního ruchu na makroekonomické ukazatele Slovenské republiky	47
2.4.2	Vliv cestovního ruchu na makroekonomické ukazatele Slovenské republiky	47
2.5	DÍLČÍ ZÁVĚR.....	49
3	PŘEDPOVĚĎ DALŠÍHO VÝVOJE CESTOVNÍHO RUCHU V ČESKÉ	
	REPUBLICE	50
	ZÁVĚR	54
	POUŽITÉ ZDROJE	56
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ.....	58

ÚVOD

Již odpradávná mělo lidstvo potřebu cestovat a objevovat. Turismus a cestovní ruch obecně jsou známy již několik tisíc let. V současné globalizované společnosti je však možnost cestování a poznávání nových krajin snadnější než kdykoli předtím. Také náklady na toto cestování se rozšířením a komerčním využitím nových technologií značně snížily. To vede k rozvoji cestovního ruchu po celém světě.

Cestovní ruch je dnes jedním z nejvýznamnějších odvětví světové ekonomiky. Pouze mezinárodní cestovní ruch generuje roční příjmy přes 1 bilion dolarů a řadí tak cestovní ruch mezi přední exportní odvětví světa (za ropný, chemický a automobilový průmysl). Domácí cestovní ruch je přitom ještě významnější (OECD, 2010). Odhady UNWTO (2011) a WTTC (2012) uvádějí asi pětiprocentní přímý podíl cestovního ruchu na celosvětovém HDP, při započítání i nepřímých a indukovaných efektů je tento podíl až dvojnásobný. Dynamický rozvoj domácího i mezinárodního cestovního ruchu je přitom dlouhodobý a stabilní. Během posledních šedesáti let rostl mezinárodní cestovní ruch (měřeno příjezdy) v průměru cca 4,5% ročně (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2014) [1].

Pro mnohé země světa představuje cestovní ruch klíčovou součástí jejich národního hospodářství. Je však také typem průmyslu, který vykazuje vysokou citlivost na hospodářský vývoj v jednotlivých zemích. V době hospodářského růstu jsou lidé obecně náchylnější především k turismu do zahraničí, naopak v době ekonomického poklesu je „dovolená“, případně turismus jednou z prvních položek rodinného rozpočtu, které jsou kráceny. V roce 2008 a 2009, v době, kdy nastala celosvětová finanční a později ekonomická krize došlo v mnoha zemích k výraznému poklesu návštěvnosti a „méně atraktivní“ státy, které měly část ekonomiky založenou na cestovním ruchu, byly tak postiženy snížením HDP a příjmů z turismu.

V případě cestovního ruchu se však nemusí jednat pouze o turismus ve smyslu „rekreace“, ale také obchodně-podnikatelský cestovní ruch, či lázeňské a zdravotní pobyty. To v praxi znamená, že významný vliv na velikost cestovního ruchu může mít také obecná výkonnost ekonomiky a její vazby na zahraniční, ale i domácí partnery, rozvoj zdravotnických technologií a další. Stejný vliv platí i opačným směrem, kdy například obchodně-podnikatelská cesta může přinést přínos do HDP domácího státu dojednáním kontraktu.

V tomto ohledu je potřeba brát zřetel také na to, jaká je použita metodika výpočtu velikosti a cestovního ruchu a jeho vlivu na makroekonomické ukazatele. Pokud by to statistiky byly započítávány pouze položky rekreačního cestovního ruchu a „pracovní cesty“ a „nákupy“ evidovány nebyly, pak celkové výsledky budou jistě podstatně nižší.

Česká republika by se obecně dala popsat jako turisticky průměrná země. Není zde přístup k moři, naopak je zde bezpočet zámků a hradů. Podíl cestovního ruchu na HDP však bude pravděpodobně výrazně nižší, než je tomu například u Řecka, či Chorvatské republiky. Naopak vzhledem k průmyslové tradici a velké otevřenosti ekonomiky se dá předpokládat obchodně-podnikatelský cestovní ruch. Vliv těchto odvětví na českou ekonomiku a především HDP je cílem této bakalářské práce.

Dalším úkolem této bakalářské práce je sledování způsobu měření vlivu tohoto odvětví průmyslu na celkový hospodářský výsledek. Na základě tohoto sledování a analýze údajů bude koncipován vliv cestovního ruchu na makroekonomické ukazatele České republiky. Srovnání s cestovním ruchem ve Slovenské republice poskytne údaje pro nalezení možných dalších faktorů, které ovlivňují vývoj cestovního ruchu v České republice.

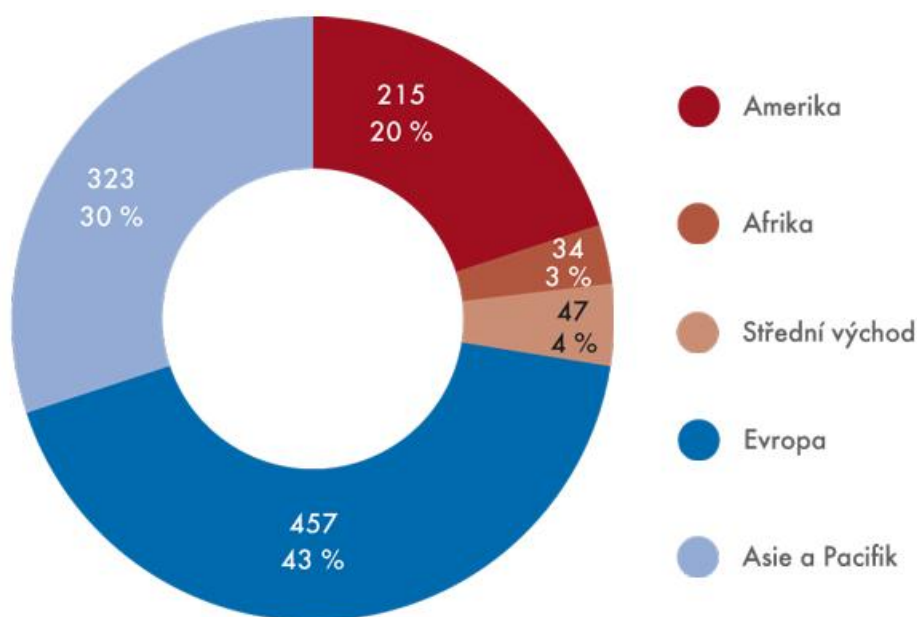
Z analýzy pak bude naplněn další cíl práce, kterým je předpověď dalšího vývoje cestovního ruchu v České republice a jeho vlivu na české hospodářství.

Metodika této bakalářské práce je založena na sběru informací o problematice cestovního ruchu a jeho měření (první kapitola), analýze dostupných dat (druhá kapitola) a syntéze těchto poznatků do predikce dalšího vývoje (kapitola třetí). K tomu bylo využito literární rešerše, která se problematice věnuje a srovnání České republiky a Slovenské republiky v oblasti cestovního ruchu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Cestovní ruch je jedním z největších světových průmyslových a obchodních odvětví. Velký podíl na tom má jak vývoj nových technologií tak také globalizovaná ekonomika, jejímž důsledkem jsou také obchodní cesty za dodavateli a zákazníky. Z celosvětového hlediska nejvyhledávanější destinací v oblasti cestovního ruchu je stále Evropa. To je způsobeno především její ekonomickou silou a to jak v oblasti obchodu, tak v oblasti bohatství domácností, které si mohou dovolit cestovat jak ve své zemi, tak do zahraničí, přičemž často navštěvují především blízké krajiny. Výrazný nárůst však v posledních desetiletích zaznamenává Asie a to nejen v oblasti rekreace, ale především v oblasti obchodních cest. To je do značné míry spojeno s ekonomickým růstem v Číně a dalších zemích. [2].

Obrázek 1 Podíl regionů na cestovním ruchu v roce 2012¹

¹ Zdroj obrázku: <http://www.statistikaamy.cz/2014/06/cestovni-ruch-se-stal-globalnim-odvetvim/>

1.1 Cestovní ruch

Cestovní ruch představuje terciální sektor průmyslu. Jeho velikost se odvíjí od velikosti poptávky po rekreačních službách, obchodně-podnikatelských cestách atd., nabídky služeb v oblasti cestovního ruchu. Významným faktorem v oblasti poptávky může být například také cenová hladina v dané zemi, dopravní dostupnost, rodinné a historické vazby atd.

Cestovní ruch je stále významnější oblastí hospodářství. Obecně patří do sféry služeb, nepřímý vliv má ale také do oblasti výroby. Národní trhy zahrnují tři základní typy cestovního ruchu:

- Příjezdový cestovní trh, který je charakterizován tím, že nerezidenti přijíždějí do domácí země, ať už se jedná o jednodenní, nebo vícedenní pobyt. Tyto osoby s sebou přinášejí kapitál a spotřebovávají v dané zemi statky a služby, čímž zvyšují její HDP a další ekonomické ukazatele. Z pohledu národního hospodářství se jedná o nejvíce pozitivní typ cestovního ruchu;
- Výjezdový cestovní trh, ve kterém dochází k přesunu rezidentů do jiné země (například českého turisty do Chorvatské republiky). Při tomto typu cestovního ruchu dochází naopak k odlivu národního bohatství a kapitálu ze země, protože prostředky, které mohly být spotřebovány v domácí zemi, jsou použity v zemi jiné. Dopad takového cestovního ruchu však pro ekonomiku domácí země může být také pozitivní. Subjekt mohl například dojednat obchodní zakázku, či získat nové informace, které může použít k rozvoji ekonomiky v domácí zemi;
- Domácí cestovní ruch, při kterém dochází k použití finančních prostředků v domácí zemi a zvyšuje domácí spotřebu. V České republice bylo možno se s tímto typem setkat především před rokem 1989. Po otevření hranic, byl trendem pro české občany naopak výjezdový cestovní trh. V současnosti se trend opět obrací a především mladí začínají využívat také domácích služeb. Stejně tak se domácí trh rozvíjí vlivem růstu ekonomiky a zvýšení domácího obchodu.

Na trhu cestovního ruchu lze nalézt několik typů od oblasti zdravotnictví a lázeňství, přes rekreaci až po obchodní cesty a poznávací cesty spojené s nákupy [2].

Tabulka 1 Oblasti cestovního ruchu²

Oblasti cestovního ruchu	Formy cestovního ruchu
1. Lázeňství a péče o zdraví	> léčebné pobyty
	> ozdravné pobyty
2. Aktivní/sportovní cestovní ruch	> paragliding
	> sportovní létání
	> sjezdové lyžování
	> běžecké lyžování
	> cykloturistika
	> pěší turistika
	> hipoturistika a jezdeckví
	> vodní sporty
	> sportovní a rekreační rybaření
3. Poznávací cestovní ruch	> poznávání historických atraktivit
	> poznávání architektonických atraktivit
	> poznávání sakrálních atraktivit (náboženský cestovní ruch)
	> poutní turistika
	> poznávání přírodních atraktivit
	> poznávání kulturních atraktivit
	> poznávání průmyslových atraktivit (industriální cestovní ruch)
	> venkovská turistika a agroturistika
4. Rekreační cestovní ruch	> rekreace u vodních ploch
	> rekreace v horských a podhorských oblastech
	> příměstská rekreace
5. Profesní cestovní ruch	> kongresy a konference
	> incentivní cestovní ruch
	> výcvikové a vzdělávací programy
	> obchodně-podnikatelský cestovní ruch
	> veletržní a výstavní cestovní ruch
6. Městský cestovní ruch	> nákupní cestovní ruch
	> zábavní cestovní ruch

Podíl jednotlivých oblastí se liší země od země. Země v turisticky atraktivních lokalitách (Švýcarsko, Chorvatsko, Řecko, atd.) budou mít vysoký podíl poznávacího a rekreačního

² Zdroj tabulky: <http://www.statistikaamy.cz/2014/06/cestovni-ruch-se-stal-globalnim-odvetvim/>

cestovního ruchu. Země průmyslově vyspělé pak budou mít vyšší podíl profesního, především obchodně-podnikatelského cestovního ruchu. V závislosti na tom se liší i nabídka služeb a struktura průmyslu v oblasti cestovního ruchu. Jednotlivé oblasti jsou však často velice blízko provázány a to jak v oblasti rekreace, kde je například rekreační pobyt spojen s poznáváním kultury a památek dané země, tak v oblasti pracovní, který se prolíná jak s poznávací oblastí tak především s oblastí městského cestovního ruchu.

1.2 Vliv cestovního ruchu na ekonomiku

Cestovní ruch má z ekonomického hlediska vliv na HDP, zaměstnanost, platební bilanci státu, příjmy státních a místních rozpočtů a investiční činnost. Na tvorbě přidané hodnoty cestovního ruchu se přímo nebo nepřímo podílejí hospodářská odvětví či sektory. Uvedené vlivy zachycuje tzv. *satelitní účet cestovního ruchu (TSA)*, který zachycuje poptávku a nabídku cestovního ruchu a zhodnocuje celkový přínos tohoto odvětví pro ekonomiku dané země.

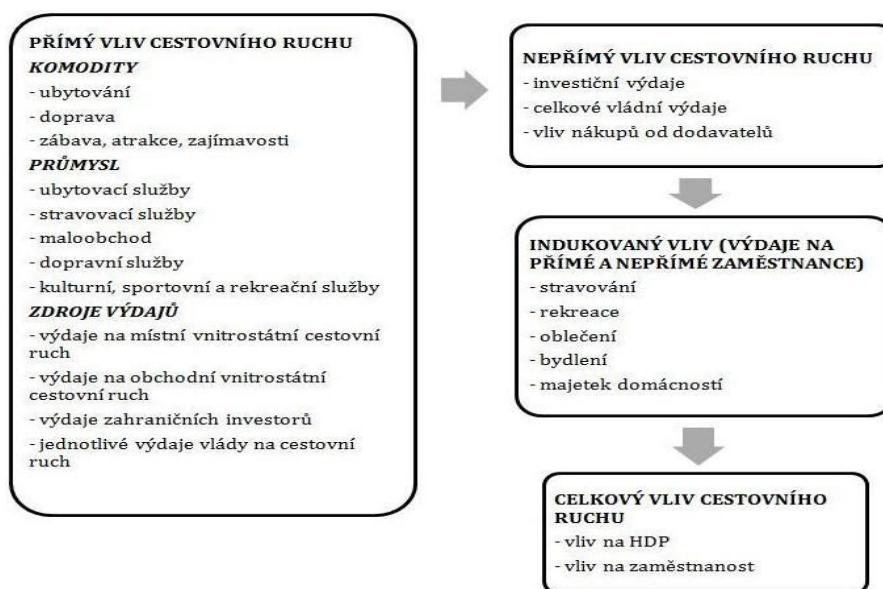
1.2.1 Vliv cestovního ruchu na HDP

Tento vliv může mít několik podob. Přímý vliv na HDP má cestovní ruch v oblasti dopravy (vlaková spojení, letecká doprava), hotelnictví a ubytování obecně, cestovních kanceláří, jejichž zisk je tvořen přímo a pouze cestovním ruchem a služby věnující se sportovním a rekreačním aktivitám. Stejně tak se do této oblasti započítávají také hrady, zámky a další památky a instituce, které inkasují příjem ze vstupného.

Nepřímý vliv pak představují výdaje, které s cestovním ruchem souvisí. HDP a nezaměstnanost (jako jeden z hlavních ukazatelů) zahrnují *výdaje na cestovní ruch* (zahrnuje investiční činnost jako je nákup nových letadel a budování nových hotelů), *celkové vládní výdaje* (jedná se např. o výdaje vlády na marketing a propagaci cestovního ruchu a bezpečnostní a hygienické služby) a *nákupy zboží a služeb sektory přímo souvisejících s turisty* (úklidová služba v hotelech, stravovací služby leteckých společností, IT služby poskytované cestovními kancelářemi). Indukovaný vliv představuje výdaje těch, kteří jsou přímo nebo nepřímo zaměstnání v průmyslu cestovního ruchu (WTTC, 2012) [3].

Z makroekonomického hlediska lze říci, že domácí cestovní ruch představuje zvýšení výdaje domácností, které jsou do ekonomiky rozpuštěny zejména v letním období, kdy jsou výdaje

obecně nižší právě v důsledku zvýšených dovolených (cestovního ruchu). Výdaje domácností jsou tak v letním období částečně přesměrovány právě do cestovního ruchu. Stejně tak výdaje na cestovní ruch ze strany nerezidentů přináší do ekonomiky dodatečný kapitál. V tomto ohledu je pro výpočet zapotřebí znát velikost domácí a zahraniční spotřeby v oblasti cestovního ruchu (jakou velikost výdajů představují rezidenti a jakou část zahraniční návštěvníci) a saldo cestovního ruchu.

Obrázek 2 Vliv cestovního ruchu na HDP a nezaměstnanost³

Dalším výdajem jsou pak investiční výdaje firem a organizací spojených s cestovním ruchem, ať už v oblasti marketingu, či investic do nových služeb. Výdaje státu na propagaci státu v oblasti turismu a cestovního ruchu, opravy památek atd. jsou další položkou, která má nepřímý vliv na HDP (lze říci, že se jedná o variantu fiskálního stimulu). Navíc především výdaje na opravy a údržbu památek a dalších „národních cenností) podporuje zaměstnanost ve velice problematickém sektoru z hlediska soukromého zájmu.

³ LIŠKOVÁ, K.. *Vliv cestovního ruchu na ekonomický rozvoj Tuniska, Bakalářská práce*. Mendelova univerzita, Brno, 2012, str. 26

1.2.2 Vliv cestovního ruchu na další makroekonomické ukazatele

Mezi hlavní makroekonomické ukazatele, které jsou cestovním ruchem ovlivněny, patří nezaměstnanost a platební bilance. Z příjmů z cestovního ruchu jsou pak také odváděny daně, především daně ze zisku právnických osob a DPH.

Nezaměstnanost je definována jako druhý hlavní ukazatel na který cestovní ruch působí. Cestovní ruch je podle údajů WTO a WTTC největším zaměstnavatelem na světě. Stejně jako u HDP se může vliv cestovního ruchu na zaměstnanost rozlišit na zaměstnanost přímou, nepřímou a indukovanou [4].

Přímá zaměstnanost se vyskytuje v oblasti zaměstnávání osob v cestovních kancelářích, hotelech a dalších ubytovacích zařízeních. Nepřímá zaměstnanost se týká především stravovacích podniků a oblasti dopravy. Důležitou složkou je indukovaná zaměstnanost, což je zaměstnanost osob v sektoru průmyslu a služeb, které těží z poptávky po jejich statcích v oblasti cestovního ruchu. Nepřímou a indukovanou zaměstnanost vzniklou díky cestovnímu ruchu lze jen obtížně měřit. Pozornost se tedy věnuje výhradně zaměstnanosti přímé.

Významným faktorem, který je zmiňován je také dopad cestovního ruchu v oblasti salda platební bilance. V současné době za kompilaci platební bilance mezinárodního pohybu osob zodpovídá Česká národní banka, přičemž tato oblast je součástí běžného účtu v rámci exportu a importu služeb. Systém spočívá ve využití několika hlavních informačních zdrojů, mezi něž lze zařadit především údaje z bankovních a nebankovních směnárén, údaje o transakcích prostřednictvím platebních karet a údaje o spotřebě krátkodobých příhraničních pracovníků (Platební bilance a statistika cestovního ruchu, 2012).

Platební bilance znamená výměnu kapitálových statků mezi jednotlivými zeměmi. Při pozitivním saldu platební bilance dochází k přílivu kapitálu do České republiky a podpoře zdejší ekonomiky. Na příjmové straně platební bilance se vyskytují především:

- Investice do movité a nemovité infrastruktury cestovního ruchu v České republice ze zahraničí;
- Devizové příjmy české ekonomiky ze spotřeby kapitálu zahraničních návštěvníků v ČR (příjezdový cestovní ruch).

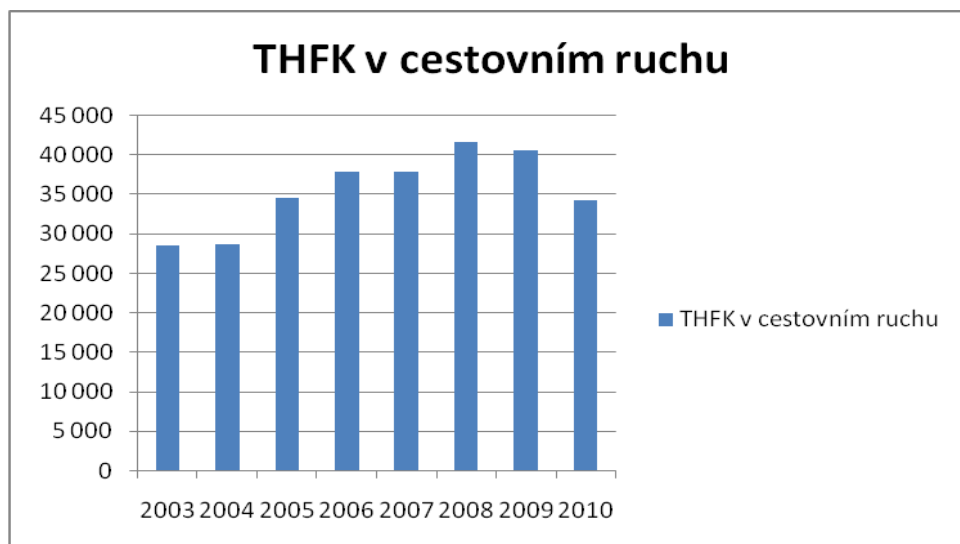

Platí tedy, že čím více je zahraničních návštěvníků v České republice, tím větší je příjem v oblasti platební bilance. Současně s růstem trhu cestovního ruchu v České republice dochází i k růstu investic do tohoto odvětví z řad zahraničních subjektů.

Naopak na výdajovou stranu platební bilance v oblasti cestovního ruchu působí:

- Spotřeba rezidentů v zahraničí;
- Investice rezidentů v zahraničí.

V současné době za kompilaci platební bilance mezinárodního pohybu osob zodpovídá Česká národní banka, přičemž tato oblast je součástí běžného účtu v rámci exportu a importu služeb. Systém spočívá ve využití několika hlavních informačních zdrojů, mezi něž lze zařadit především údaje z bankovních a nebankovních směnárny, údaje o transakcích prostřednictvím platebních karet a údaje o spotřebě krátkodobých příhraničních pracovníků.⁴ Měření investic se provádí na základě tvorby hrubého fixního kapitálu, do kterého jsou zahrnuty i domácí investice. Lze vidět, že nejaktivnějším rokem byl rok 2008, kdy vrcholila konjunktura v České republice a až do tohoto roku investice stoupaly. Ekonomickou krizí v roce 2009 byly tyto investice utlumeny.

Graf 1 Tvorba hrubého fixního kapitálu v cestovním ruchu (v mil. Kč)⁵

⁵ Zdroj: ČSÚ, Platební bilance a statistika cestovního ruchu, Praha 2012, str. 1

Cestovní ruch bývá pro mnoho, především chudých zemí, které nejsou konkurenceschopné ve vývozu kompenzací zahraničních devizových příjmů. Produkty jsou v zemi produkovány, prodány a často i spotřebovány zahraničními návštěvníky. Výhoda oproti vývozu spočívá ve faktu, že nebyla nutnost vyvinout potřebnou snahu k obsazení zahraničního trhu, s tímto „neviditelným vývozem“ (Sharpley, 2003) nebyly spojeny dopravní náklady, celní ani jiné daňové ztráty a obchod bývá zpravidla proveden v krátkém období od výroby tohoto statku. „Neviditelný vývoz“ v podobě prodeje statků a služeb nerezidentům v oblasti cestovního ruchu je tak násobně účinnější, než je tomu u klasického vývozu [5].

Cestovní ruch má také přímý dopad na výběr daní. U daně z příjmu právnických osob, tak u DPH. V souvislosti se zaváděním elektronické evidence tržeb se hovoří o příkladu Chorvatska, kde jejím zavedením došlo k velkému nárůstu tržeb v oblasti pohostinství i ubytování. V České republice se dá předpokládat nárůst tržeb především u restauračních zařízení, které mají příjmy z cestovního ruchu.

Velký vliv, především směrem na trh cestovního ruchu má měnová stabilita a kurz měny. Ten je hlídán ČNB. Platí, že čím silnější je domácí měna, tím nižší je poptávka po trhu cestovního ruchu v domácí zemi. V současnosti je hodnota české koruny držena na úrovni 28,- CZK za 1 Euro. V minulosti však tato hodnota byla na úrovni takřka 20,- CZK /EUR což mělo, především v roce 2010, dopad na poptávku směrem ze zahraničí. Stejný problém představuje také slabá zahraniční měna. To se může projevit například v případě návštěvnosti z Ruské federace v roce 2015.

1.2.3 Vliv cestovního ruchu na rozvoj regionů

Cestovní ruch hraje důležitou roli v rozvoji většiny území či regionů. Infrastruktura vybudovaná pro účely cestovního ruchu přispívá k místnímu rozvoji a městské obnově a jsou vytvářeny či udržovány pracovní příležitosti i v oblastech, kde dochází k úpadku průmyslu či venkova (hospodářsky slabé nebo strukturálně postižené). V některých regionech může být cestovní ruch považován za tzv. polarizující či hnací odvětví. Tím se cestovní ruch stává v tom případě, že má bezprostřední vliv na hospodářský a sociální rozvoj regionu, výrazně ovlivňuje zaměření i jiných ekonomických aktivit, a stává se tak určujícím faktorem ekonomické činnosti. V těchto oblastech pak cestovní ruch podporuje rozvoj malého a středního podnikání prostřednictvím daní a poplatků, výrazně zvyšuje příjmy do místních

rozpočtů a v neposlední řadě stimuluje investice do místní infrastruktury (vodovody, kanalizace, silniční sítě apod.) (Jurčák, 2010) [6].

S tím v současnosti úzce souvisí také využívání evropských fondů pro účely cestovního ruchu a rozvoje regionu. Podpora ze strany EU pomáhá vybudovat potřebnou infrastrukturu (silnice, ubytování, sportoviště atd.), která jsou pak pro účely cestovního ruchu využívána. Tím se zvyšuje spotřeba i zaměstnanost v regionu a dochází k jeho ekonomickému růstu a zvýšení bohatství domácností.

1.2.4 Negativní vlivy cestovního ruchu

Cestovní ruch nemusí mít pouze pozitivní dopady. Může s sebou přinášet také negativní ekonomické a sociální externality:

- Kolísání cen a zvyšování cenové hladiny v turisticky zajímavých destinacích, kde subjekty podnikající na trhu cestovního ruchu zvyšují ceny zboží a služeb, což negativně postihuje také obyvatele dotčené oblasti;
- Cestovní ruch je odvětvím ekonomiky, ve kterém dochází k vyšší citlivosti na hospodářském vývoji světa. Především pak u rekreační turistiky. Země závislá pouze na příjmech z turismu může mít v době hospodářského poklesu ekonomické problémy (Řecko, Španělsko);
- Cestovní ruch může přinášet kurzové výkyvy, což může mít negativní dopady především v oblasti podnikání a dovozu a vývozu zboží a služeb. Velký příliv kapitálu v době turistické sezóny může v případě velmi malé ekonomiky tento výkyv způsobit;
- Cestovní ruch je citlivý na bezpečnost dané lokality a způsobu dopravy. Pokud se v regionu vyskytuje konflikt, pak může dojít ke snížení poptávky po rekreačním typu cestovního ruchu;
- Investice do cestovního ruchu mohou mít vytěšňovací efekt ostatních investic, kdy investoři dávají přednost investicím do cestovního ruchu, před zajištěním například nové struktury výroby v regionu, čímž by se rozšířilo portfolio zajištění ekonomické bezpečnosti;
- Pracovní pozice v oblasti turismu bývají zpravidla nenáročné a pouze s malou přidanou hodnotou. Ekonomika nezískává další Know-how pro svůj rozvoj;

- Negativní dopady na sociálně-kulturní oblast – kdy dochází k převzetí kultury návštěvníků a často mizí původní kultura a je nahrazována kulturou umělou, vytvořenou na základě poptávky;
- Jistým sociálním efektem je tzv. *demonstrační efekt*, který se podle Páskové projevuje „*napodobováním vzorců chování návštěvníků místními obyvateli.*“ (Jurčák, 2010)
- Negativní dopady v oblasti životního prostředí, kde dochází ke zrychlování eroze půdy, přetěžování přírodních zdrojů v oblasti a ke znečištění, především vodních zdrojů. Extrémními případy je pak například lov v africké savaně.

1.2.5 Vlivy cestovního ruchu na další odvětví ekonomiky

Cestovní ruch je úzce spjat především s dopravou, ubytováním a stravovacím odvětvím. Některé z těchto segmentů ovlivňuje zásadně. Především v dopravě vede k jevu, kde napomáhá dalším odvětvím například doprava do práce, která by vlakovými spoji byla bez turismu nerentabilní). Zde můžeme vidět, že především hotelnictví a letecká přeprava je do klíčové míry závislá na cestovním ruchu. V případě výpadku cestovního ruchu by byla silně zasažena také železniční přeprava a restaurační zařízení. Cestovní kanceláře jsou na turismu samozřejmě závislé plně. Pro bližší zkoumání dopadů cestovního ruchu na ekonomický růst je tak nezbytně znát také citlivost jednotlivých odvětví ekonomiky na případný pokles, či naopak růst cestovního trhu [7].

Tabulka 2 Podíl cestovního ruchu na příjmech poskytovatelů služeb v roce 2010⁶

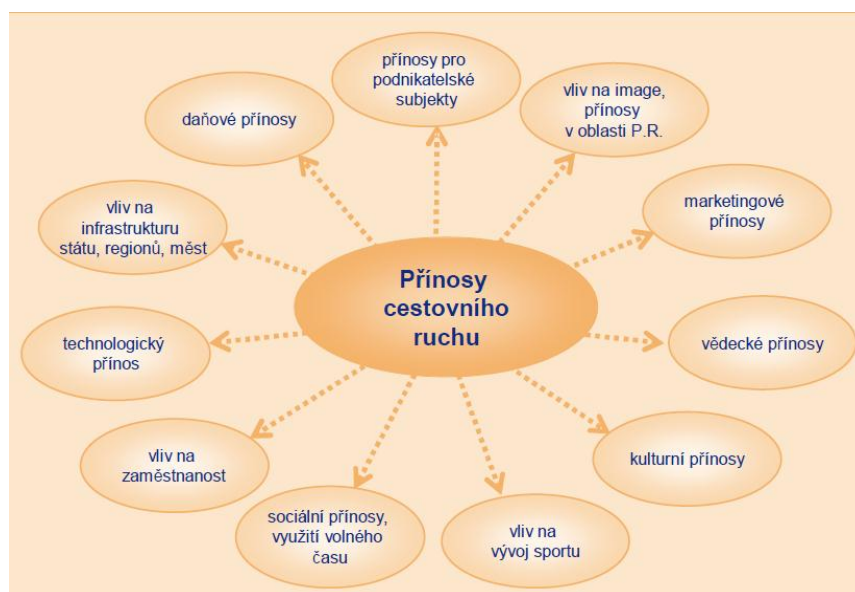
Odvětví	Podíl cestovního ruchu na Hrubá přidaná hodnota (%)	Podíl cestovního ruchu na celkové zaměstnanosti (%)
Hotely a podobná zařízení	78,9	97,0
Druhé bydlení	100,0	-
Restaurace a podobná zařízení	32,7	42,0
Osobní železniční doprava	47,1	40,0
Osobní silniční doprava	30,0	30,0
Osobní lodní doprava	19,4	30,0
Osobní letecká doprava	83,2	95,0
Doplňkové služby osobní dopravy	14,0	16,0
Pronájem zařízení pro osobní dopravu	3,5	7,3
Cestovní kanceláře a podobná zařízení	100,0	100,0
Kulturní služby	22,5	32,2
Sportovní a rekreační služby	5,3	8,7

⁶ Zdroj tabulky: JURČÁK., M.. Diplomová práce: Význam sportovních akcí pro cestovní ruch. Brno: 2010.

Další ekonomický dopad a vliv má cestovní ruch také na oblasti daňového výběru, a stavu státu, jako je vliv na potřebu stavby potřebné infrastruktury, podporu sportu a kultury. Významnou složkou je také vliv, který je oboustranný, na image státu. Stát se pomocí svých organizací a nástrojů snaží propagovat Českou republiku v zahraničí, čímž přitahuje návštěvníky země. Stejně tak cestovní ruch a spokojenost zákazníků má vliv na oblíbenost státu v očích turistů. To může mít také dopad na případné dojednávání kontraktů a obchodu mezi subjekty.

Tyto vlivy jsou především přímého a nepřímého charakteru (tedy spotřeba je prováděna přímo těmito odvětvími). Indukovaný vliv, který je však obtížně měřitelný, však zasahuje do všech odvětví průmyslu a ekonomiky (například oděvní průmysl při nákupu ošacení pro personál). Jeho měření je možné pouze celkovým deflátorem HDP, případně podrobným dotazováním všech subjektů ekonomiky. Takováto měření by byla náročná a nejsou prováděna.

Pro rozvoj státu a jeho ekonomiky je významný také technologický a marketingový vliv, kde snaha přilákat do země turisty vyvíjí tlak na použití nových technologií.

Obrázek 3 Vliv a přínos cestovního ruchu na další oblasti⁷

⁷ Zdroj obrázku: KPMG, Postavení a význam cestovního ruchu v České republice – Přínosy z cestovního ruchu pro Českou republiku . www.mmr.cz.

1.3 Měření oblasti cestovního ruchu a jeho vlivu na ekonomiku

I přesto, že cestovní ruch má v mnohých zemích zásadní vliv na vývoj makroekonomických ukazatelů, mnoho zemí tuto oblast nesledovalo detailně a zahrnovala ji do obecného sledování ekonomiky. Často je to z důvodu velkého propojení cestovního ruchu s ostatními sektory průmyslu a služeb. I z toho důvodu se zástupci Eurostatu, OECD a WTO (Světová turistická organizace) dohodli na jednotné podobě metodiky pro sledování oblasti cestovního ruchu. Tím vznikl tzv. Satelitní účet pro cestovní ruch (TSA).

Česká republika se této metodice začala přizpůsobovat kolem roku 2000. Vytváření Satelitního účtu pro cestovní ruch spadá pod vedení ČSÚ, který čerpá ze zdrojů Ministerstva pro místní rozvoj a České národní banky. Nižší stupně řízení (například kraje) nebyly do této metodiky připojeny, jelikož jejich metodická a datová základna je často velice rozdílná a nedostatečná.

V minulosti se informace o cestovním ruchu soustředily především na kvantifikaci počtu návštěvníků, cestujících a na návštěvnost jednotlivých památek. V posledních desetiletích a také právě vlivem vzniku ucelené metodiky, která zahrnuje také „ekonomické“ návštěvníky se sledování cestovního ruchu obrací více na sledování jeho vlivu na ekonomiku. Změna byla provedena především v oblastech:

- Kvality poskytovaných dat – kde je kladen větší důraz na přesnost informací (dříve se často jednalo pouze o odhady), jejich srovnatelnost mezi zeměmi a jednotlivými částmi cestovního trhu a metodickou přesnost na základě mezinárodních standardů a norem;
- Zjištěná data jsou srovnávána napříč odvětvími cestovního ruchu (návštěvnost památek, obsazenost hotelů, údaje z dopravy).

Na základě těchto dat sleduje statistika v oblasti ekonomických dopadů cestovního ruchu především:

- Objem HDP vytvořeného cestovním ruchem;
- Procentní podíl cestovního ruchu na HDP – přičemž jsou data zpracována na základě příjmů jednotlivých zainteresovaných stran;

- Podíl cestovního ruchu na vytváření pracovních míst;
- Objem investic do oblasti cestovního ruchu;
- Velikost daňových příjmů z oblasti cestovního ruchu;
- Vliv cestovního ruchu na platební bilanci státu.

Cílem sledování odvětví cestovního ruchu je především jeho přesný popis, možnost analyzovat toto odvětví, srovnávat jej napříč zeměmi a umožnit vládám národní politikou cestovního ruchu do určité míry řídit, či podporovat makroekonomické ukazatele za pomoci cestovního ruchu (Česká republika má také zpracovanou koncepci cestovního ruchu v ČR) (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2007) [9].

Dělení statistického sledování na 3 části podle:

1. Použité metody:

- založené na dotazování účastníků turismu
- využívající dotazování poskytovatelů a zprostředkovatelů služeb
- vycházející z metody pozorování

2. Typu cestovního ruchu:

- aktivní a pasivní cestovní ruch
- domácí cestovní ruch
- další (zahraniční cestovní ruch)

3. Předmětu sledování:

- nabídky
- sledování poptávky
- monitoring ekonomických efektů cestovního ruchu [10].

1.3.1 Český statistický úřad

Je hlavní národní institucí, která monitoruje cestovní ruch. Funguje od 8. ledna 1969 zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy. Organizační struktura ČSÚ se skládá z Oddělení statistiky cestovního ruchu, Oddělení statistiky obchodu, pohostinství a ubytování a Oddělení statistiky dopravy, informačních a komunikačních činností. Jeho hlavní náplní je získávat informace o ekonomickém, sociálním, demografickém a ekologickém vývoji cestovního ruchu v České republice [10].

Český statistický úřad mimo tyto vlivy sleduje ještě:

- Kapacity ubytovacích zařízení a jejich návštěvnost;
- Množství konferencí v ubytovacích zařízeních;
- Domácí a výjezdový cestovní ruch;
- Členění cest na dlouhé, krátké a služební[10].

Satelitní účet cestovního ruchu

Pro měření ekonomického přínosu cestovního ruchu byl vytvořen satelitní účet cestovního ruchu. Největším problémem je, že cestovní ruch nepůsobí jako celek, ale pokrývá množství průmyslových činností (ubytování, doprava, telekomunikace). TSA umožňuje měření skutečného příspěvku cestovního ruchu na HDP a umožňuje srovnání s ostatními hospodářskými odvětvími, co jsou uvedeny v národních účtech. V TSA je cestovní ruch rozdělen na stranu poptávky, která monitoruje poptávku po různých komoditách. TSA nabízí komplexní databázi poskytující přísný a spolehlivý základ pro mezinárodní srovnání cestovního ruchu. Země, které mají TSA jsou schopny mnohem lépe analyzovat stav cestovního ruchu v rámci hospodářství a jsou schopny posoudit výhody, či nevýhody, které cestovní ruch způsobuje. Informace získané díky TSA jsou předpokladem účinného a efektivního vodítka pro budoucí rozvoj turistiky[18].

1.3.2 Česká národní banka

ČNB je centrální bankou České republiky, je veřejnoprávní institucí. Byla zřízena Ústavou České republiky podle zákona č. 6/1993 Sb. O České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a dalšími právními předpisy. Její hlavní náplní je starost o cenovou stabilitu, která je důležitá pro hospodářský růst země.

Mezi hlavní činnosti České národní banky patří starost o cenovou politiku země, zachování finanční stability systému, řízení měnové politiky, výdej bankovek a mincí, koordinace peněžního oběhu, platební styk nebo zúčtování bank a dohlížet a kontrolovat ostatní subjekty pohybující se na finančním trhu [11].

1.3.3 CzechTourism

Česká centrála cestovního ruchu je státní příspěvkovou organizací, která byla zřízena na základě rozhodnutí ministra hospodářství č. 29 z 18. 3. 1993. Hlavním zřizovatelem organizace se stalo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Důvodem zřízení Czech Tourismu je prezentování a propagování České republiky jako destinace cestovního ruchu.

Ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj se snaží koordinovat a řídit činnosti související s cestovním ruchem, snaží se odvětví cestovního ruchu co nejvíce rozvíjet a spolupracovat s institucemi státní správy, školami a dalšími organizacemi pohybující se v cestovním ruchu.

Další kroky zahrnují mediálně prezentovat Českou republiku, komunikovat a spolupracovat s domácími a zahraničními novináři. Ovládat národní marketing v oblasti cestovního ruchu, řídí marketingové aktivity, snaží se o prosazování ČR na zahraničních trzích, napomáhá s výrobou tovarů, které jsou šetrné k životnímu prostředí. Podporovat cestovní ruch o výzkumné a vzdělávací činnosti za účelem udržení konkurenceschopnosti podniků cestovního ruchu [12].

1.3.4 Ministerstvo pro místní rozvoj

Ministerstvo pro místní rozvoj je metodickým a koordinačním činitelem, který ovlivňuje ostatní subjekty pohybující se v cestovním ruchu. Snaží se prostřednictvím legislativního nástroje vytvořit, co nejlepší podmínky pro rozvoj cestovního ruchu v České republice. Díky stanoveným pravidlům se snaží o lepší ochranu spotřebitele.

Další funkcí MMR je aktivní účast v mezinárodních organizacích v oblasti cestovního ruchu a prezentacích na různých konferencích [13].

Důležité cíle ministerstva zahrnují realizaci opatření vedoucí k posílení mezinárodní spolupráce a image ČR jako významného partnera v cestovním ruchu včetně návrhů a realizace příslušných programových podpor.

Podílí se na tvorbě příslušné legislativy s respektováním aproximace práva EU do právního systému ČR. Zajišťování a analyzuje statistických informací, na rozvíjení cestovního ruchu v regionech a na kvalitu a skladbu poskytovaných služeb, vyhledává a podporuje využití zahraniční pomoci k rozvoji cestovního ruchu v ČR. Spolupracuje při vzdělávání pracovníků v cestovním ruchu. Vykonává agendu spojenou s členstvím ČR ve Světové organizaci cestovního ruchu WTO a dalších organizacích. Spolupracuje s regionálními a profesními sdruženími k podpoře rozvoje cestovního ruchu v regionech. Poskytuje poradenskou pomoc regionálním úřadům a podnikatelské veřejnosti v otázkách cestovního ruchu. V neposlední řadě plní funkci zřizovatele České centrály cestovního ruchu [13].

1.4 Metodika sledování vlivu cestovního ruchu na HDP

Pro sledování vlivu cestovního ruchu na ekonomický růst je vhodné použití analýzy cestovního ruchu na všechny dotčené makroekonomické ukazatele. Z literárních zdrojů a analýzy vyplývá, že největší vliv představuje cestovní ruch na:

- HDP;
- Nezaměstnanost;
- Platební bilanci;
- Daňové příjmy a investice.

Tyto informace je vhodné srovnávat se zeměmi, které disponují podobnou infrastrukturou cestovního ruchu (v našem případě památky, nižší hory, podobná geografická poloha a struktura a otevřenost ekonomiky, včetně její velikosti). Z toho důvodu byla vybrána jako země ke srovnání Slovenská republika, jejíž menší počet památek je kompenzován Tatrami a horskou turistikou, přičemž i cenová hladina v obou zemích je srovnatelná.

Daňové příjmy nejsou pro výzkum podstatné, jejich výše je odvozena právě od velikosti spotřeby, která se promítá do HDP.

Pro predikci dalšího vývoje je však nezbytné sledovat vývoj velikosti cestovního trhu z hlediska poptávky a její strukturu. Z východisek vyplývá, že je důležité rozlišovat trh cestovního ruchu podle:

- Typu (městský, rekreační atd.);
- Druhu (domácí a příjezdový trh);
- Množství a délky pobytu.

Tyto údaje pak mají dopad na spotřebu zákazníků cestovního ruchu, na celkové výdaje a tedy i na HDP a další makroekonomické ukazatele v odvětví.

Na základě těchto informací je pak možno analyzovat stav českého cestovního ruchu a jeho vlivu na ekonomický růst v České republice. Spolu se sledováním celosvětového vývoje cestovního ruchu a ekonomiky pak lze částečně předpovídat možný vývoj cestovního ruchu v České republice [13].

II. PRAKTICKÁ ČÁST

2 ANALÝZA Vlivu cestovního ruchu na ekonomický růst v ČR

Česká republika je středoevropskou vnitrozemskou zemí. Její velikost a počet obyvatel (10,4 mil. obyvatel) ji řadí mezi střední, či menší země Evropy. Její geografickou výhodou je poloha vedle ekonomicky a průmyslově silného Německa, které představuje nejen ekonomickou příležitost pro Českou republiku (ve smyslu vývozu zboží), ale také co se týče cestovního ruchu (Němci jsou nejpočetnější skupinou návštěvníků ČR).

Pokud Českou republiku analyzujeme z pohledu oblastí cestovního ruchu, pak zjistíme následující informace:

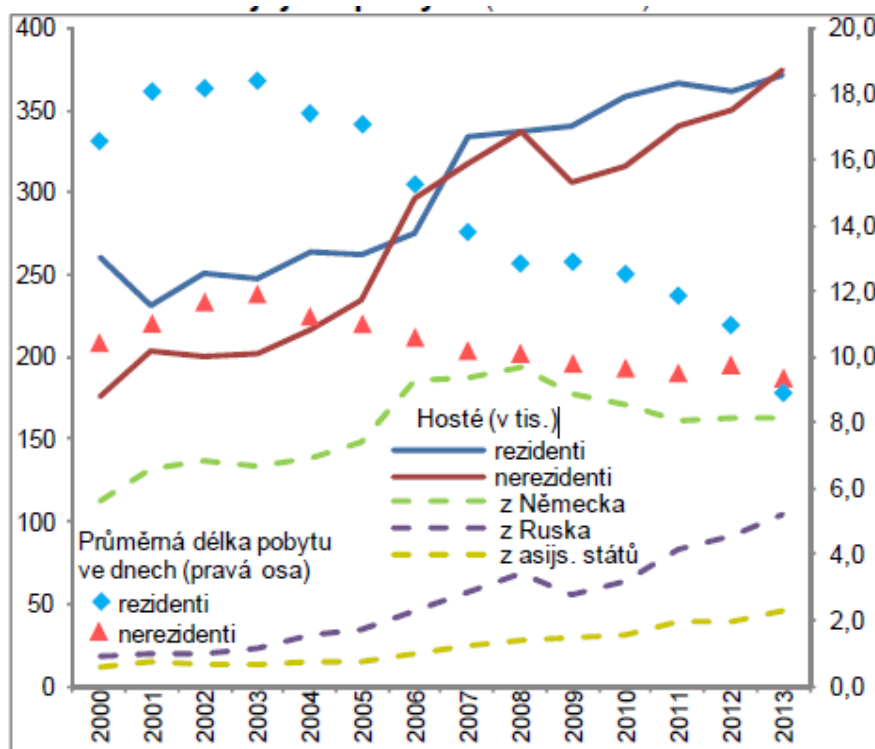
2.1 Analýza oblastí cestovního ruchu v České republice

Z teoretických východisek vyplývá, že hlavními oblastmi jsou lázeňský a zdravotnický cestovní trh, cestovní trh zaměřený na sportovní aktivity, poznávací cestovní trh spojený s návštěvou památek, rekreační cestovní trh, ve kterém je Česká republika znevýhodněna vnitrozemským geografickým postavením, profesní, obchodně-podnikatelský trh a městský cestovní ruch.

2.1.1 Lázeňství a zdravotní péče

V oblasti lázeňství a péče o zdraví jsme velice vyhledávanou destinací a to jak pro příjezdový, tak domácí cestovní trh – V České republice se vyskytuje množství lázeňských a rehabilitačních zařízení (Lázně Darkov, Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Luhačovice, Jeseník atd.). V současnosti lze zachytit zprávy například o Teplicích, které je také lázeňským městem a které je vyhledávanou destinací pro „rekreanty“ především z oblasti Blízkého východu.

Cestovní ruch je zvýšený také v oblasti zdravotní péče – české zdravotnictví obecně dosahuje při srovnání v celosvětovém měřítku nadstandardní kvality, přičemž vlivem relativně nízkých nákladů i přijatelných cen. Česká republika je tak vyhledávanou destinací také pro zdravotní zákroky (plastická chirurgie, stomatologie), které jsou v okolních zemích cenově vysoké.

Graf 2 Návštěvnost lázeňských zařízení a průměrná délka pobytu⁸

Z grafu lze poznat, že množství návštěvníků v lázeňských zařízeních se v období let 2000 – 2013 neustále zvyšuje a to jak u rezidentů, tak nerezidentů a u obou těchto segmentů dosahuje počtu přibližně 360 tisíc návštěvníků ročně. Strmý nárůst byl zaznamenán především v letech 2006 – 2008. V roce 2009 je patrný dopad pravděpodobně ekonomické krize na příliv zahraničních návštěvníků. Návštěvnost rezidentů je dána především zdravotnickým účelem těchto zařízení, kdy je část pobytu hrazena zdravotními pojišťovkami.

Mezi nečastější návštěvníky ze zahraničí patří Němci (vzhledem ke své geografické blízkosti), Rusové (u nichž může mít vliv také zavedení pravidelného leteckého spojení Moskva – Karlovy Vary) a asiáté. Vzhledem k prudkému propadu rublu se však dá očekávat v roce 2014 a 2015 úbytek návštěvníků z Ruské federace.

Patrný je však také pokles průměrné délky pobytu návštěvníků, především rezidentů, což také souvisí s úhradami pojišťoven za tento pobyt, kdy byly příspěvky postupně snižovány [9].

⁸ Zdroj grafu: ČSÚ, Vybrané aspekty cestovního ruchu České republiky, Praha 2014, str. 27

Z pohledu dopadu na ekonomický růst České republiky je důležité, že se postupně dosáhlo parity v návštěvnosti mezi domácím a příjezdovým trhem. Postupné snižování příjmů z domácího trhu (snížení délky pobytu) je tak kompenzováno nárůstem zájmu ze zahraničí, což má také pozitivní dopad na platební bilanci v oblasti cestovního ruchu. Otázkou zůstává, jaký vliv budou mít ekonomické problémy Ruské federace na návštěvnost z této země, protože již v současnosti představuje 27% všech zahraničních návštěvníků. Lze odhadovat, že v následujících letech dojde k jejich poklesu [9].

2.1.2 Oblast sportovního cestovního ruchu

V oblasti sportovního cestovního ruchu je Česká republika co do „přírodní infrastruktury“ mírně znevýhodněna – Česká republika je vnitrozemskou zemí a na druhé straně v oblasti horské turistiky nedisponuje ČR vysokými pohořími, jako je tomu například u Rakouska, Švýcarska, ale i lze říci Slovenské republiky. V posledních letech (i díky dotacím EU) se však obecná sportovní infrastruktura (sportoviště, lanovky, sjezdařské areály, wellness centra) zvýšila, což by mělo mít dopad také na zvýšení cestovního ruchu. Hlavními návštěvníky, především v zimních měsících jsou obyvatelé níže položených krajín v blízkosti České republiky a to hlavně z oblasti Polska (kde jsou hory pouze na hranicích s Českou a Slovenskou republikou), severního Německa a Nizozemí (kde se hory nevyskytují a Česká republika je blíže a cenově dostupnější, než je tomu u Alp. Rozvojem sportovní infrastruktury by mělo dojít rovněž k rozvoji domácího cestovního ruchu [9].

2.1.3 Poznávací cestovní ruch

V této oblasti je cestovní ruch v České republice pravděpodobně nejvíce rozvinut. Česká republika je země s bohatou historií i vzhledem ke své geografické poloze. Její historie je spjata velice úzce s celoevropským politickým a kulturním vývojem. V České republice se tak mísí prvky jak západní evropské kultury, tak kultury východní a to hlavně vzhledem k 40 letům komunismu. Podstatnou část tvoří také industriální historie, která je v posledních letech úspěšně transformována také do oblasti cestovního ruchu (Dolní oblast Vítkovice, pohraniční opevnění, rekonstruované doly, Muzeum kopřivnické Tatry atd.). Největší díl návštěvnosti obsahuje již tradičně Praha, která obsahuje mnoho architektonických památek. Praha má v tomto ohledu výhodu i díky dopravnímu spojení pomocí letiště a faktem, že se v ní nachází

většina firemních centrál a tedy i obchodně-podnikatelský cestovní ruch vede k vyšší návštěvnosti památek [9].

Tabulka 3 Návštěvnost památek podle druhů⁹

	počet	2006	2007	2008	2009	2010	var. koef.	index 2010/06
zámky	120	4 089 435	4 431 742	4 244 289	4 197 660	4 041 760	3%	99%
hrady	75	3 265 885	3 594 991	3 373 514	3 301 435	3 215 476	4%	98%
kostely	21	676 280	776 069	699 756	948 893	971 174	15%	144%
věže	19	261 843	268 697	269 241	266 208	246 943	3%	94%
kláštery	17	223 484	252 234	237 800	229 438	224 564	5%	100%
skanzeny	13	149 276	142 441	142 611	135 142	124 108	6%	83%
CELKEM	265	8 666 203	9 466 174	8 967 211	9 078 776	8 824 025	3%	102%

Z dat lze poznat, že největší návštěvnost představují hrady a zámky, přičemž vzestup zaznamenávají také sakrální stavby. Tyto údaje jsou pozitivní především pro oblast údržby těchto památek, kdy příjem ze vstupného je používán k jejich údržbě a opravám [9].

2.1.4 Další typy cestovního ruchu a celková návštěvnost

Profesní a městský cestovní ruch je úzce propojen. Návštěvník často spojí pracovní záležitosti jak s návštěvou památek, tak především s nákupy a zábavou, které mu město nabízí. Statistika takovéto návštěvnosti je tak velice obtížná. Z pohledu podnikání lze říci, že jednoznačně největší zájem je o oblast Prahy. Následující obrázek dokládá celkové vytížení ubytovacích kapacit, pomocí kterých ČSÚ sleduje návštěvnost regionů.

Praha jednoznačně vévodí využití ubytovacích kapacit. Na dalších místech je především Jihomoravský kraj, kde je Brno, jako druhé největší české město a množství turistických zajímavostí, především v oblasti Moravského krasu a Pálavy. Třetí místo zaujímá karlovarský kraj, což je pravděpodobně důsledkem lázeňského cestovního trhu.

2.2 Skladba návštěvníků

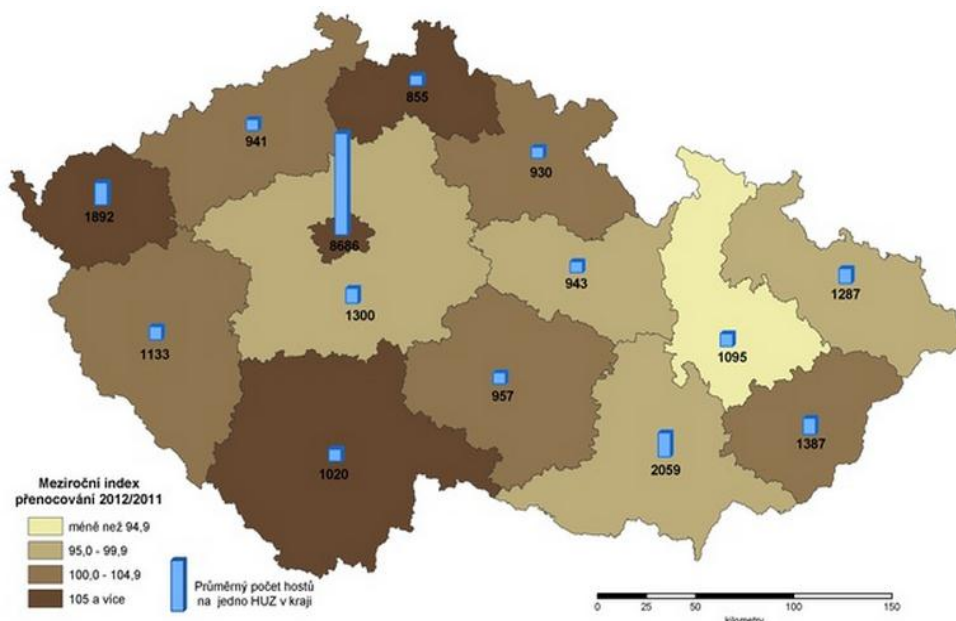
Pro cestovní ruch a jeho vliv na HDP a další makroekonomické ukazatele je důležitá skladba návštěvníků v rámci cestovního ruchu. Pro ekonomiku je výhodným typem „turista“, který v České republice stráví maximum dní při maximální spotřebě. To má za následek lepší saldo

⁹ Zdroj tabulky: MK-NIPOS

platební bilance a zvyšuje tržby i zaměstnanost. V zásadě lze návštěvníky rozdělit do několika skupin:

- Domácí trh a trh příjezdový – pro analýzu HDP není potřeba analyzovat tzv. Výjezdový trh, jenž má dopad pouze do platební bilance a do úspor domácností;
- Skupiny návštěvníků na základě délky pobytu.

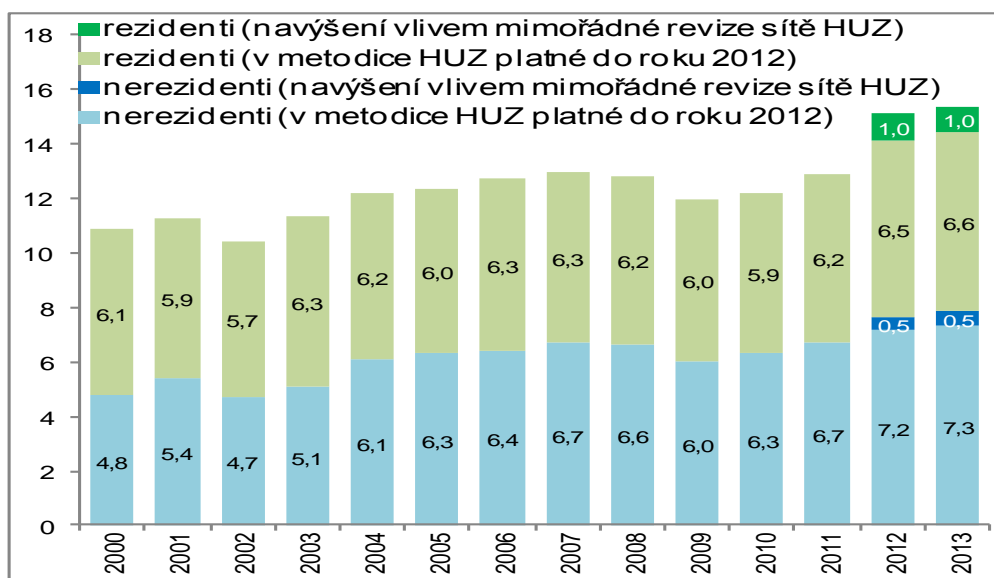

Obrázek 4 Návštěva ubytovacích zařízení v České republice v roce 2012¹⁰

2.2.1 Domácí a příjezdový trh

Pod pojmem domácí trh si lze představit pohyb všech rezidentů České republiky a jejich ubytování a návštěvy v rámci typů cestovního ruchu. V roce 2000 tvořili rezidenti takřka 60% cestovního ruchu v České republice. Dle množství využití ubytovacích kapacit se jednalo o 6,1 mil. návštěv ročně. Toto množství je relativně stabilní až do současné doby (2013), kdy návštěvnost představovala 6,6 mil. Za období poklesu lze označit roky 2002 a 2009. Nicméně i tyto výkyvy jsou minimální.

¹⁰ Zdroj obrázku: https://www.czso.cz/csu/czso/navstevnost_hromadnych_ubytovacich_zarizeni_podle_kraju

Graf 3 Počet ubytování rezidentů a nerezidentů v ubytovacích zařízeních¹¹

Naopak u nerezidentů dochází k relativně stabilnímu nárůstu návštěv a to z počtu 4,8 mil. v roce 2000 na 7,8 mil. návštěv v roce 2013. K poklesům opět došlo pouze v letech 2002 a 2009.

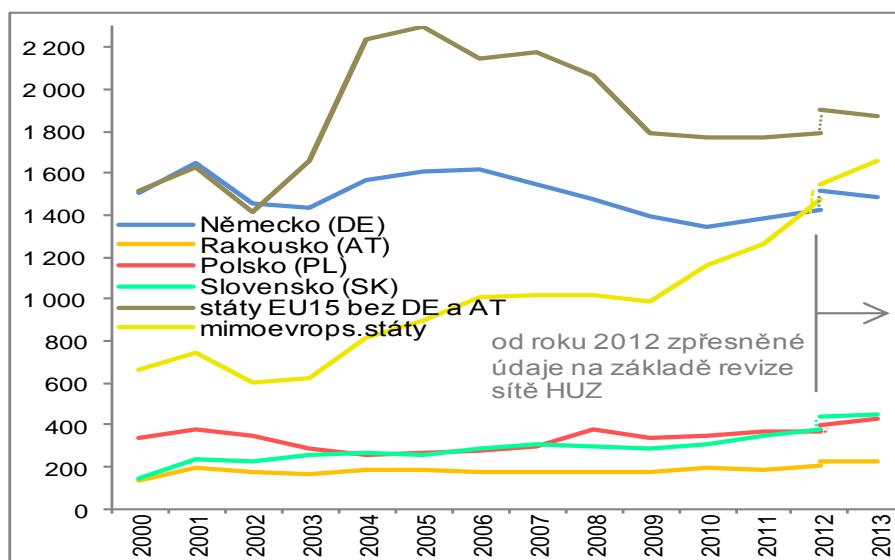
Pokles v roce 2009 byl pravděpodobně zapříčiněn hospodářskou krizí, protože již v roce 2008 vykazuje graf mírný pokles o 100 000 návštěv a krize se naplno začala projevovat právě na konci roku 2008. Lze také vidět, že „sinusoida“ vývoje návštěvnosti ubytovacích kapacit takřka kopíruje vývoj HDP v České republice a v Evropě. Cestovní ruch je tedy závislý na vývoji ekonomiky, přičemž v době její konjunktury roste také a to přibližně stejným tempem [14].

Z dostupných dat vyplývá, že největší rozvoj zaznamenal segment 4 hvězdičkových hotelů, přičemž v roce 2000 jich vyhledalo tento typ ubytování asi 1,3 mil. lidí, v roce 2013 už více než 4,5 milionu, což má pozitivní dopad na celkové výdaje na ubytování.

Při bližším rozboru příjezdového cestovního ruchu lze zjistit, že největší množství návštěv je již tradičně z Německé spolkové republiky a zemí EU. Výrazný nárůst však zaznamenávají v posledních letech mimoevropské státy (Rusko a Asie a střední východ).

¹¹ Zdroj grafu: ČSÚ, Vybrané aspekty cestovního ruchu České republiky, Praha 2014, str. 17

U návštěvníků ze zemí EU byl největší nárůst zaznamenán v roce 2004 a to pravděpodobně vlivem vstupu ČR do EU a umožněním volného pohybu. Naopak k jejich poklesu a následné stagnaci dochází od roku 2009. Příčinou bude opět především ekonomická krize, přičemž její dopady na státy EU mimo Německa jsou obecně vyšší a tedy i pokles a stagnace budou pravděpodobně i nadále pokračovat až do vyřešení krize a „nastartování“ ostatních evropských ekonomik. U Německa došlo v letech 2009 a 2010 také k poklesu, ten však nebyl tak razantní a po tomto období dochází opět k jeho „narovnání“ [14].

Graf 4 Graf vývoje návštěvnosti ČR podle zemí původu¹²

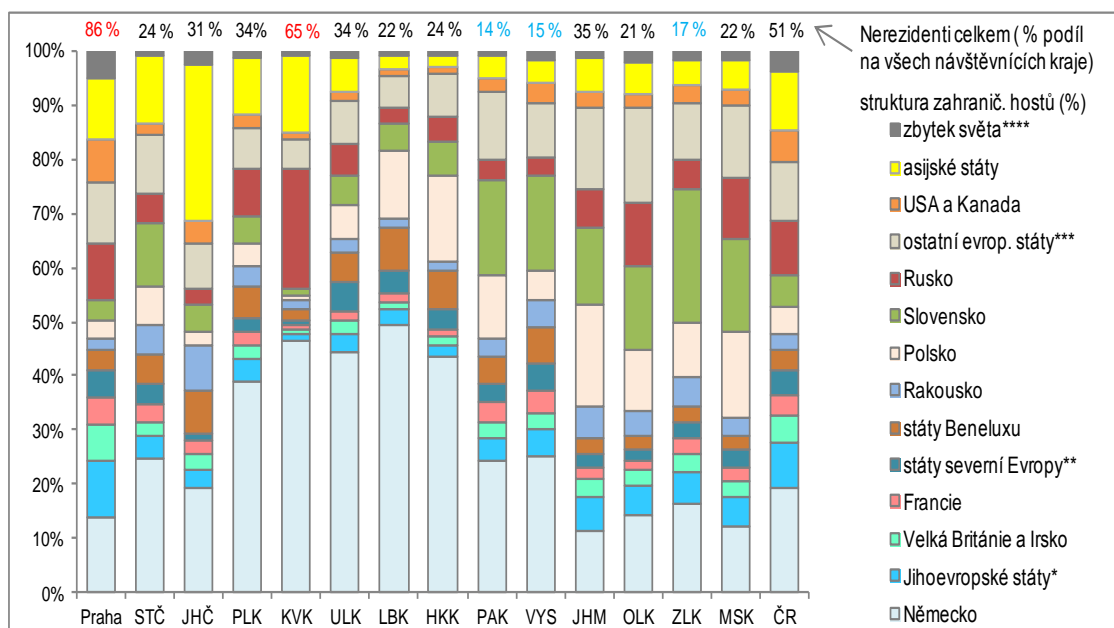
Německo představuje v portfoliu návštěvnosti přibližně 20%, Ruská federace 10%, Asijské státy 10%. Ostatní země a regiony jsou zastoupeny přibližně 5%. Z toho lze usuzovat, že Česká republika má relativně ideálně nastavené portfolio v oblasti příjezdového trhu a pokud by došlo k výraznému ekonomickému poklesu některého ze států (v roce 2014 a 2015) pravděpodobně Ruské federace, pak to nebude znamenat vážnější problémy pro český cestovní trh. Naopak u zemí jako Chorvatsko, kde je závislost na cestovním ruchu podstatně vyšší a poptávka je zajišťována především ze zemí střední Evropy, by v případě ekonomických problémů Německa (jako hlavního „tahouna“ ekonomiky ve střední Evropě)

¹² Zdroj grafu: ČSÚ, Vybrané aspekty cestovního ruchu České republiky, Praha 2014, str. 24

došlo také k ekonomickým problémům cestovního trhu v Chorvatsku a tím potažmo i chorvatské ekonomiky jako celku.

Na návštěvnost má velký vliv také infrastruktura a dopravní dostupnost. Na následujícím obrázku, který analyzuje návštěvnost příjezdového trhu v ČR dle regionů je patrné, že:

- Praha, vzhledem ke své vysoké dopravní dostupnosti má portfolio návštěvníků relativně rovně rozděleno, zatímco ostatní kraje „trpí“ závislostí na jedné, či několika zemích. Je také nejnavštěvovanější, co se návštěv nerezidentů týče;
- Jihočeský kraj, jehož největším lákadlem je především Český Krumlov a zámek Hluboká, je vyhledávaným místem turistů z asijských zemí;
- Karlovarský kraj má vysoký podíl návštěvníků z Ruské federace a to především díky tradicím lázní a dopravního spojení (letecká doprava) s Ruskou federací;
- Příslušníci okolních zemí míří nejčastěji do krajů sousedících s jejich zemí – Němci vyhledávají spíše Čechy, zatímco Slováci míří především na Moravu a do Slezska [14].

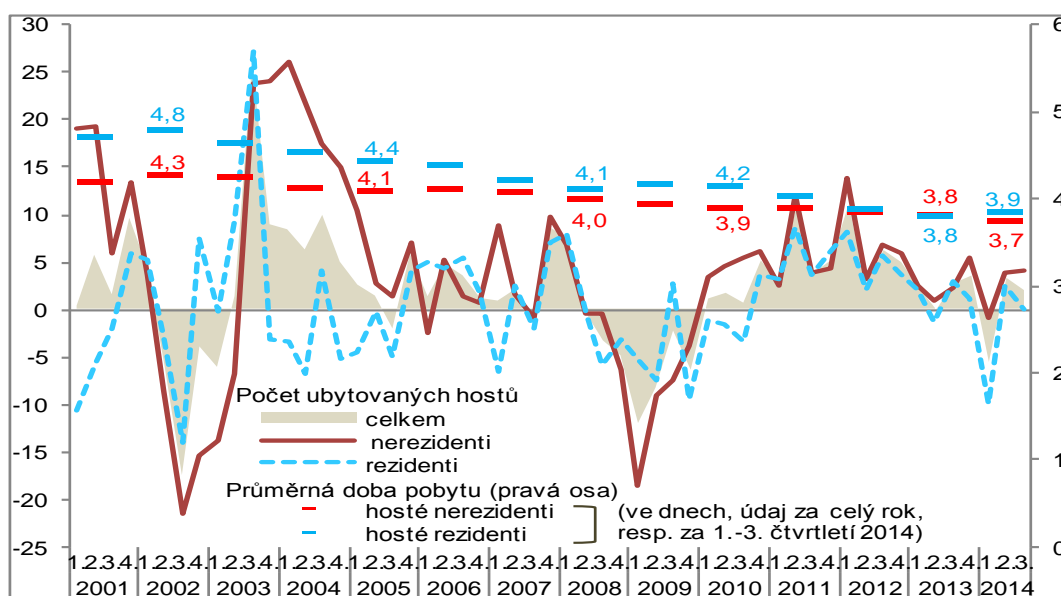
Graf 5 Regionální rozdělení návštěvnosti¹³

¹³ Zdroj grafu: ČSÚ, Vybrané aspekty cestovního ruchu České republiky, Praha 2014, str. 24

2.2.2 Délka pobytů návštěvníků

Platí, že s rostoucí délkou pobytu dochází také k větší spotřebě a tedy i k růstu cestovního trhu a jeho vlivu na makroekonomické ukazatele. Délka pobytu je do značné míry závislá na typu cestovního ruchu. U lázeňského cestovního ruchu se délka pobytu pohybuje kolem 10 dní, zatímco u pracovní cesty, či městského cestovního ruchu spojeného s nákupy je délka maximálně několikadenní.

V tomto ohledu jsou čísla pro Českou republiku nepříznivá. Z dat vyplývá, že se průměrná délka pobytu snižuje stabilně od roku 2002 z původních 4,8 u rezidentů a 4,3 u zahraničních hostů na 3,9 dnů u rezidentů a 3,7 dní u zahraničních návštěvníků v roce 2014 [14].

Graf 6 Průměrná délka pobytu návštěvníků v ČR¹⁴

Tento fakt je způsoben současným trendem, kdy je preferována návštěva více míst při menším počtu tam strávených nocí. Pro podnikatele v cestovním ruchu to přináší také vyšší nároky na marketing v oblasti návštěvy jejich objektů, protože návštěvník má na jedné straně možnost výběru většího množství, na druhou stranu zkracuje svůj pobyt a tím omezuje i počet návštěv

¹⁴ Zdroj grafu: ČSÚ, Vybrané aspekty cestovního ruchu České republiky, Praha 2014, str. 17

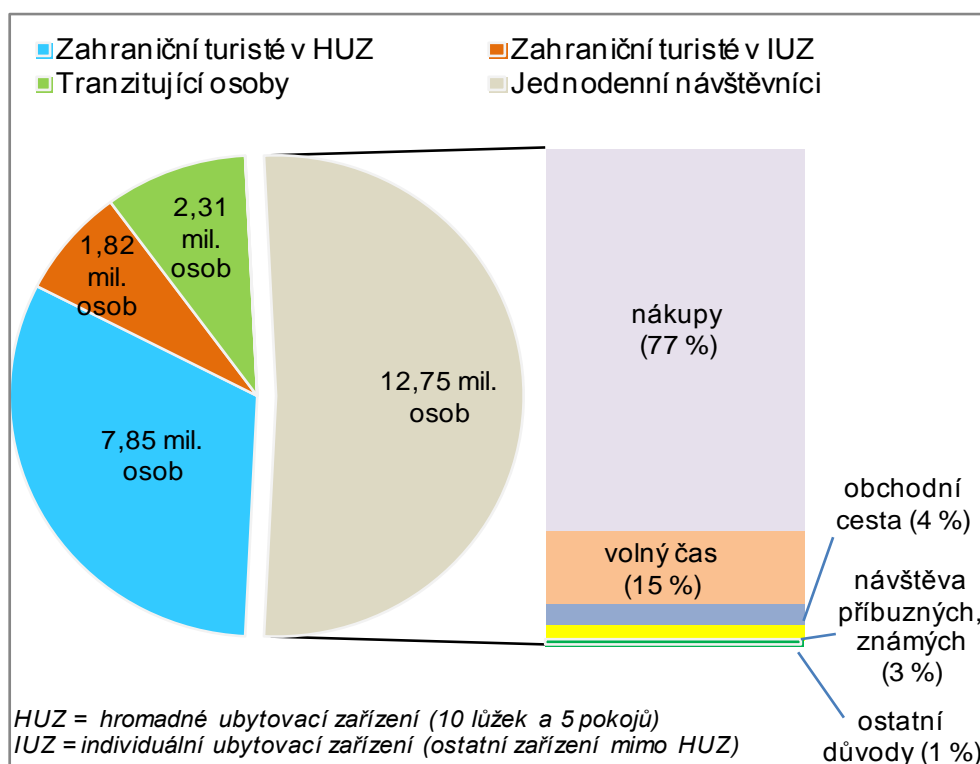
objektů. Trend poklesu je nižší u zahraničních hostů. Z pohledu budoucího vývoje je tak vhodné soustředit se především na zahraniční hosty.

Důležitým údajem při analýze cestovního ruchu je podíl jednodenních a vícedenních návštěv ČR z pohledu zahraničních hostů. Stejně tak je potřeba ze statistiky odlišit tranzitující osoby, které přes Českou republiku pouze cestují se zastavením. Jednodenní návštěvník a tranzitující osoba nevyužívají ubytovacích služeb. Výdaje návštěvníků lze rozdělit takto:

- Služby Cestovních kancelářů – 1%;
- Doprava – 15%;
- Ubytování – 25%;
- Zboží nakoupené v ČR – 25%;
- Stravování – 25%;
- Ostatní (vstupné, pojištění, pokuty, atd.) – 9%.

Ze statistických dat vyplývá, že „jen“ zhruba 40% zahraničních návštěvníků využívá ubytovacích služeb. Zbylých 60% představují především jednodenní návštěvy a tranzitující osoby. Největší díl jednodenních návštěv pak představují nákupy (ať už se jedná o nákupy v rámci služební cesty, či módy, tak nákupů potravin v příhraničních oblastech. Tyto údaje nejsou již tak pozitivní. Nakupující osoby sice spotřebují peníze na území České republiky, zvýší tím její daňový příjem a HDP, avšak velikost jejich spotřeby u zboží je dlouhodobě nižší, než je tomu u turistů. Nakupující také mají nulovou spotřebu, co se týče ubytování, a minimální co se týče dopravy a ostatních položek. V jejich případě je tedy využíváno pouze 25% jejich potenciálu. Nejčastěji pak jde o návštěvníky z Německa, Rakouska a Slovenska [14].

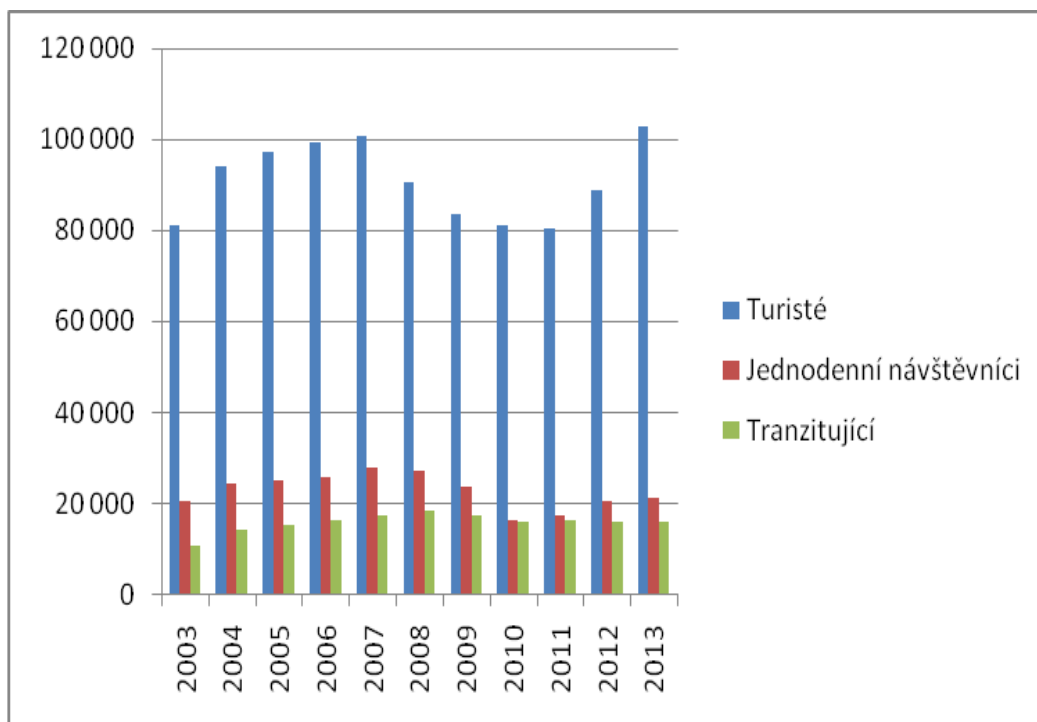
Stejný problém se vyskytuje také u tranzitujících osob. Ty vynakládají sice velké prostředky na dopravu, avšak nulové, či minimální na ostatní položky. Z pohledu České republiky a její politiky cestovního ruchu by tak bylo vhodné analyzovat, zda některý z těchto subjektů nelze převést na vícedenní návštěvy, které budou spojeny s výdaji za stravu, ubytování a další položky. Následující graf ukazuje rozdíl mezi jednotlivými typy cestovního ruchu. Lze vidět, že turisté, kteří zde tráví více, než jeden den mají výrazně vyšší spotřebu. Přestože představují pouze 40% zahraničních návštěvníků, vykazují více než 70% výdajů.

Graf 7 Struktura návštěv podle druhu 2013¹⁵

Lze si však také všimnout, že jejich výdaje se pohybují v zdatelné „sinusoidě“ v závislosti na hospodářské situaci. Zatímco léta 2006 a 2007 byly ve světě obecně obdobím konjunktury, v období od roku 2008 – 2012 procházel svět ekonomickou krizí. To se výrazně ukazuje i v případě pobytového turismu v České republice z pohledu zahraničních návštěvníků. Stejný efekt je však pozorovatelný také v oblasti jednodenních návštěvníků. Tam však může hrát roli nejen ekonomická situace ale také například síla měny, kdy při silné koruně se zahraničním návštěvníkům nevyplatí nakupovat v České republice. Jako důkaz lze doložit fakt, že k hlavnímu poklesu spotřeby jednodenních návštěvníků došlo až v roce 2010, což byl rok, kdy byla česká koruna jednou z nejrychleji posilujících měn na světě. Naopak u tranzitujících osob je dopad ekonomické situace minimální. I zde bude záležet především na kurzu měny, avšak zde neplatí, že se silícím kurzem klesá poptávka, ale platí zde, že se silícím kurzem stoupá nominální hodnota spotřeby [14].

¹⁵ Zdroj grafu: ČSÚ, Vybrané aspekty cestovního ruchu České republiky, Praha 2014, str. 17.

Graf 8 Spotřeba zahraničních návštěvníků¹⁶

2.3 Vliv cestovního ruchu na makroekonomické ukazatele

Cestovní ruch má přímý vliv na následující ukazatele, které budou v rámci analýzy sledovány:

- HDP;
- Saldo platební bilance;
- Nezaměstnanost;
- Výběr daní.

2.3.1 Vliv cestovního ruchu na HDP v letech 2002-2012

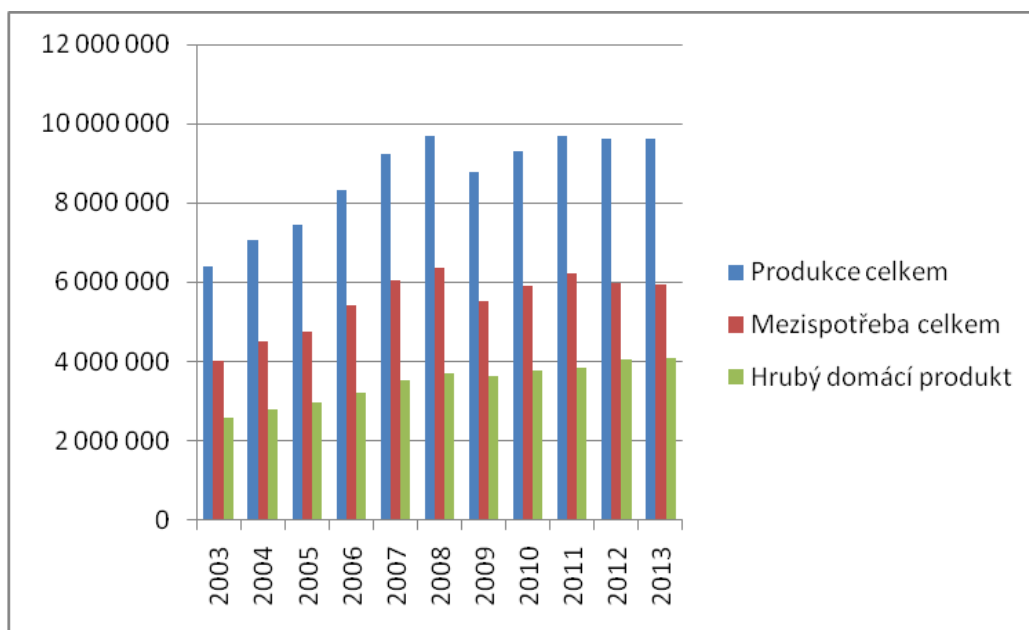
Cestovní ruch tvoří část HDP. Vzhledem k turistické zajímavosti České republiky (neexistence přístupu k moři, které je hlavním zdrojem turismu) je podíl cestovního ruchu na HDP relativně nízký. Následující grafy analyticky shrnují jeho vliv.

Lze vidět, že trh cestovního ruchu stabilně stoupal od roku 2003 až do roku 2008. V roce 2009 přišel pravděpodobně vlivem ekonomické krize a silné měny pokles v oblasti produkce.

¹⁶ Zdroj grafu: ČSÚ, Vybrané aspekty cestovního ruchu České republiky, Praha 2014, str. 17.

Ale již v roce 2011 byl tento pokles kompenzován. K tempu růstu produkce před rokem 2009 však již v následujících letech nedošlo a produkce v oblasti cestovního ruchu stagnuje. Po roce 2009 však dochází k pozvolnému snižování mezispotřeby cestovního trhu, což znamená zvyšování jeho přímé efektivity. Tento pokles kompenzuje stagnaci celkové produkce a ve výsledku přispívá k neustálému pozvolnému zvyšování HDP v oblasti cestovního ruchu.

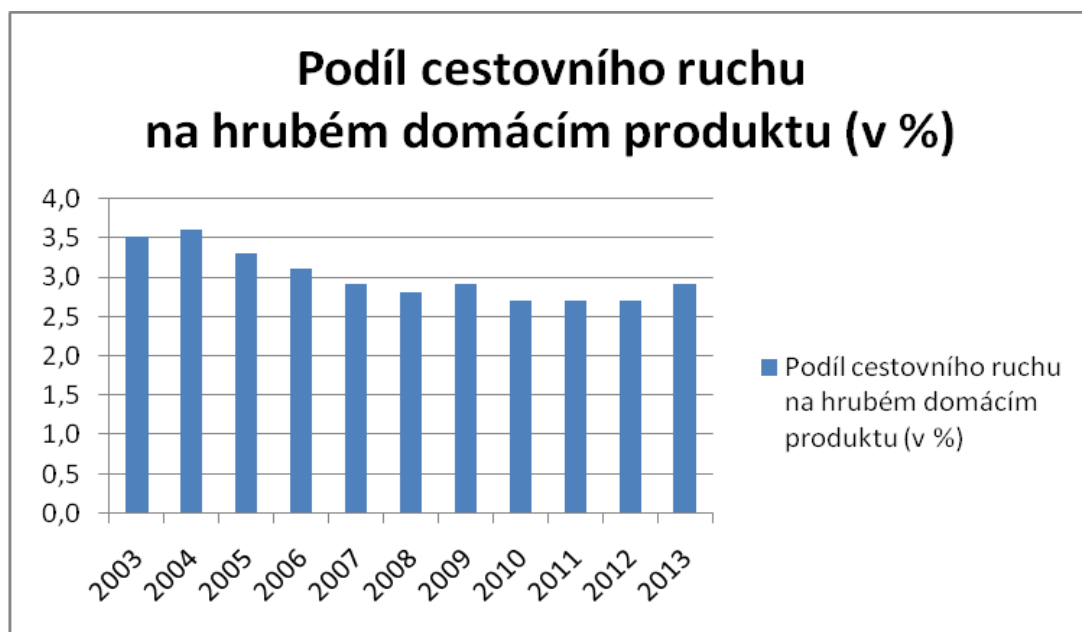
Graf 9 Nominální produkce trhu cestovního ruchu a HDP cestovního ruchu¹⁷

Tento růst nebyl zastaven ani v době ekonomické krize. Lze tedy říci, že příchodem ekonomické krize došlo k vyšší motivaci podnikajících subjektů k zvyšování efektivity jejich práce a tím k internímu posílení konkurenceschopnosti cestovního průmyslu. Z ekonomické krize tedy vyšel český průmysl cestovního ruchu posílen [14].

Jeho vliv na celkové HDP je však minimální. Trh cestovního ruchu v letech 2004 – 2008 i přes jeho růst, nerostl takovým tempem, aby byl zachován jeho podíl na HDP. Z původních 3,6% HDP v roce 2004 poklesl do roku 2008 na úroveň 2,8% HDP. Mírný růst podílu v roce 2009 značí, že dopady do českého cestovního trhu v době ekonomické krize nebyly takové

¹⁷ Zdroj grafu: ČSÚ, Vybrané aspekty cestovního ruchu České republiky, vlastní zpracování

jako na celou ekonomiku, ale pouze s minimálním rozdílem. Úroveň pod 3% HDP si zachovává i nadále. Vzhledem k výše zmíněné kvalitativní změně v cestovním ruchu (pozwolné zvyšování efektivity) to znamená, že tato efektivnost je zvyšována v celé české ekonomice. Ke zvýšení podílu by mohlo dojít přeměnou jednodenních návštěvníků na návštěvníky vícedenní popřípadě rozvojem domácího cestovního ruchu [14].

Graf 10 Podíl cestovního ruchu na HDP v ČR¹⁸

2.3.2 Vliv cestovního ruchu na nezaměstnanost

Ačkoli je nezaměstnanost jedním z hlavních politických témat v České republice má ČR nejnižší nezaměstnanost v EU hned po Německé spolkové republice. U cestovního ruchu, vzhledem k jeho podílu na HDP nelze očekávat, že by v případě velkého růstu zaměstnanosti v oboru došlo také k výraznému snížení nezaměstnanosti na trhu práce v ČR. Oblast cestovního bývá také zpravidla oblastí s relativně nízkou průměrnou mzdou.

¹⁸ Zdroj grafu: ČSÚ, Vybrané aspekty cestovního ruchu České republiky, vlastní zpracování

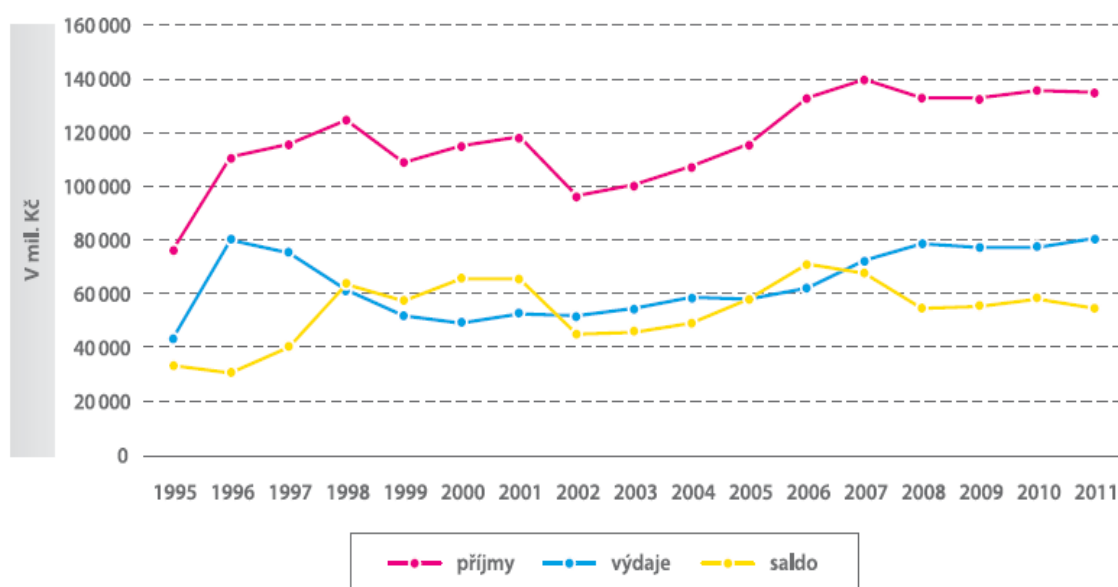
Graf 11 Počet zaměstnaných v cestovním ruchu v ČR¹⁹

Z grafu lze vidět, že počet zaměstnaných osob v oblasti cestovního ruchu se v České republice pohyboval v letech 2002 až 2012 kolem 230 000 osob, což odpovídá přibližně 5% pracovní síly v České republice. V roce 2008 je zaznamenán relativně vysoký nárůst zaměstnanosti v oboru, nicméně v nominální hodnotě tento nárůst činil „pouze“ 5 tisíc osob. Od roku 2009 však dochází k neustálému poklesu počtu zaměstnaných osob. To odpovídá předchozí analýze mezipotřeby v cestovním ruchu. Tato mezipotřeba klesá tedy především snižováním počtu pracovníků v odvětví a zvyšováním jejich efektivity práce. Vzhledem k nízké nezaměstnanosti v České republice obecně se lze domnívat, že tito pracovníci najdou uplatnění v jiných odvětvích a úbytek pracovních míst v cestovním ruchu nemá negativní dopad na výsledné procento nezaměstnaných v české ekonomice. Otázkou zůstává, zda tento trend bude i nadále pokračovat, nebo již dosáhl svého vrcholu. Z první části (obrázek č. 5) bylo poznat, že některé segmenty jsou přímo v klíčové míře závislé na vývoji cestovního ruchu (letecká přeprava, hotely a ubytovací zařízení, cestovní kanceláře). Velikost trhu cestovního ruchu tedy přímo určuje i velikost a zaměstnanost lidí v těchto oborech [14].

¹⁹ Zdroj grafu: ČSÚ, Vybrané aspekty cestovního ruchu České republiky, vlastní zpracování

2.3.3 Vliv cestovního ruchu na platební bilanci

Zahraniční návštěvníci s sebou přináší do České republiky svůj kapitál, který pomocí spotřeby vydají zde. Nemalý podíl na kladném saldu platební bilance mají také investice zahraničních podniků především v hotelnictví v České republice.

Graf 12 Saldo platební bilance v oblasti cestovního ruchu v ČR²⁰

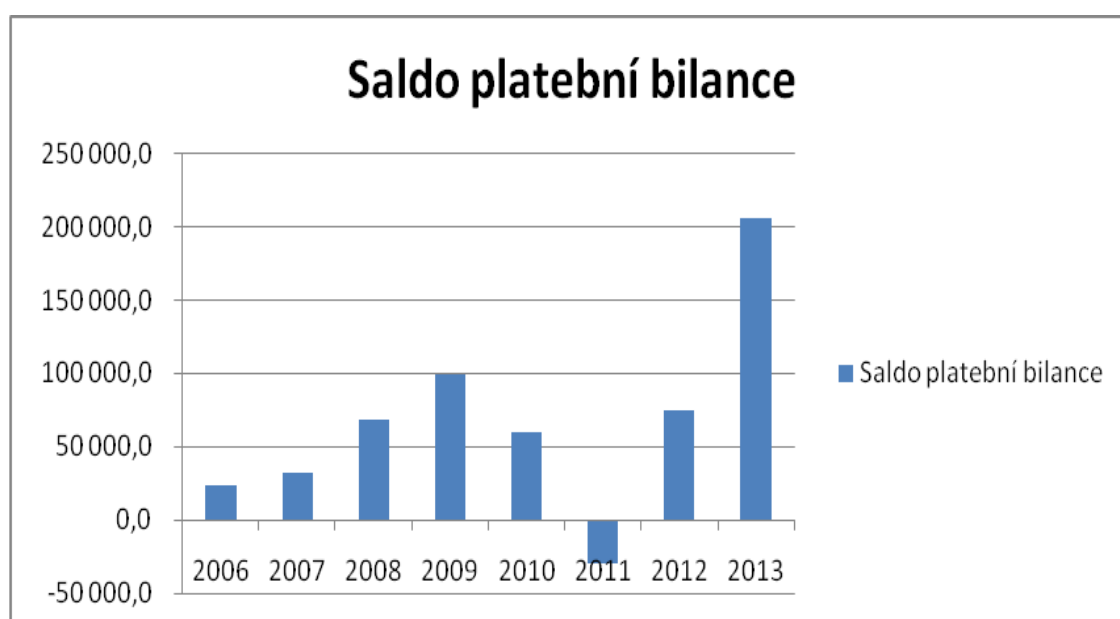
Zde můžeme vidět, že především v letech 2002 až 2007, tedy v době konjunktury v České republice stupaly výrazně také příjmy v oblasti platební bilance z cestovního ruchu v České republice. Od roku 2008 lze však zaznamenat stagnaci těchto příjmů. Rostoucí počet zahraničních návštěvníků byl kompenzován zkrácením doby jejich pobytu na území ČR a snižováním investic do oblasti cestovního ruchu z řad zahraničních subjektů [15].

V oblasti výdajů naopak dochází k neustálému pozvolnému nárůstu. Ten může být způsoben jak oslabením měny v posledních letech, tak faktem, že hospodářská krize se České republiky nedotkla tak, jako ostatních zemí a čeští spotřebitelé i nadále cestují do zahraničí ve velkém počtu. Celkově tak saldo platební bilance v oblasti cestovního ruchu vykazovalo nárůst až do roku 2006, kdy tempo růstu výdajů překonalo temp růstu příjmů (v těchto letech lze říct, že

²⁰ Zdroj grafu: ČSÚ, Platební bilance a statistika cestovního ruchu, Praha 2012, str. 2.

Česká republika bohatla rychleji, než okolní státy, což potvrzují i čísla růstu HDP). Zvýšený růst výdajů v kombinaci se stagnací příjmů způsobil v posledních letech poklesy, či stagnaci v oblasti salda platební bilance v cestovním ruchu.

Vzhledem k výsledkům salda platební bilance České republiky (viz obrázek č. 20) je výsledná hodnota salda pro celkové saldo platební bilance ČR velice důležitá a zvyšuje jeho hodnotu v rozhodující míře až do roku 2013, kdy celkové saldo vykazuje strmý nárůst. Objem platební bilance cestovního ruchu je sice malý oproti celkové hodnotě avšak jeho pozitivní saldo vysoké [15].

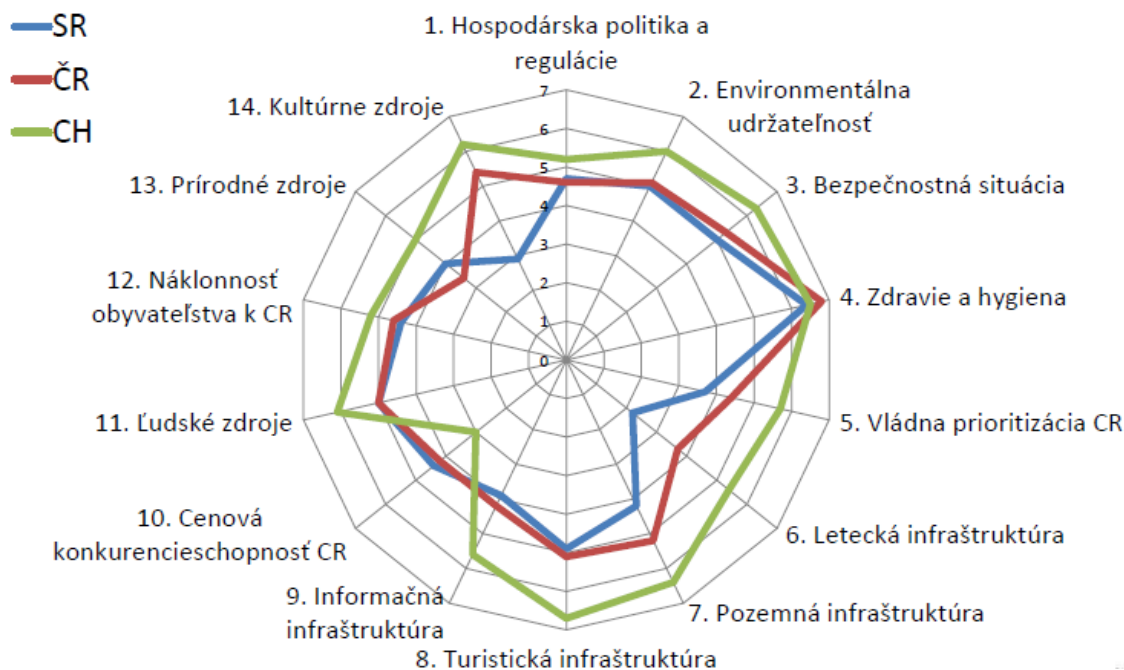

Graf 13 Salda platební bilance v letech 2007 – 2013²¹

2.4 Vliv cestovního ruchu ve Slovenské republice

Slovenská republika je co do velikosti ekonomiky poloviční oproti České republice. Jejich hlavním cestovním trhem jsou hory v oblasti Tater a blízkost Rakouska. Na základě dat České republiky by však jednodenní příjezdový trh cestovního ruchu neměl být tak vysoký jako je tomu v případě České republiky, kde hlavními návštěvníky jsou Němci. Vhodné srovnání s Českou republikou přináší následující schéma.

²¹ Zdroj grafu: vlastní na základě dat z ČSU

Obrázek 5 Srovnání infrastruktury v oblasti cestovního ruchu u ČR, SR a Švýcarska²²

Ze schématu lze vidět, že Česká republika a Slovenská republika se relativně neliší. Odlišnosti jsou pouze v Letecké infrastruktuře (v ČR je 5 mezinárodních letišť v Praze, Ostravě, Brně, Karlových Varech a v Pardubicích, zatímco na Slovensku pouze v Bratislavě a Košicích), a v kulturních zdrojích, kde ČR historicky obsahuje více kulturních památek. Naopak u přírodních zdrojů vykazuje Slovensko vyšší hodnoty než Česká republika díky svým pohořím.

Oproti Švýcarsku má ČR i SR konkurenční výhodu v podobě nízké cenové hladiny, přičemž existence Eura jako měny v SR nemá pravděpodobně vliv na jejich cenovou konkurenceschopnost [16].

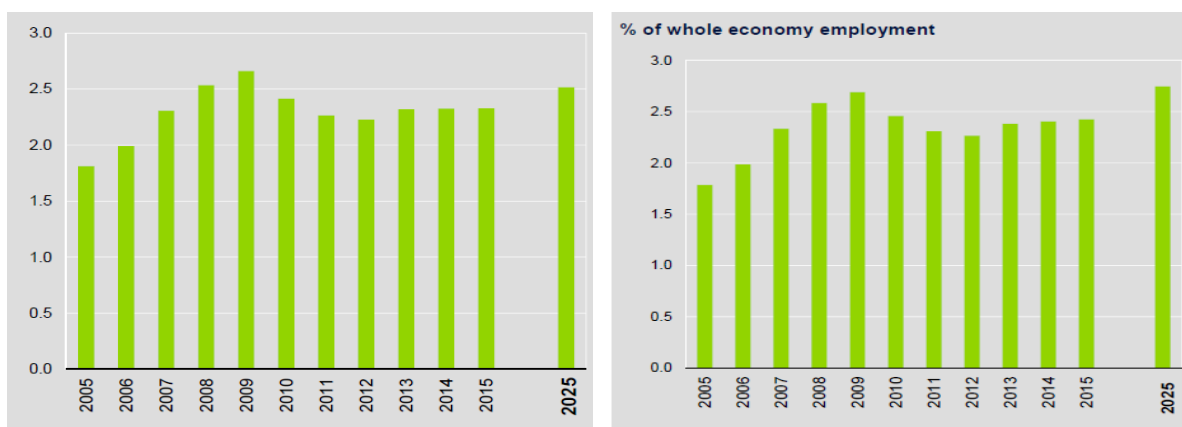
²² KIČINA., R.. Konkurenčná schopnosť SR v cestovnom ruchu. Bratislava: Podnikateľská aliancia Slovenska, 2014.

2.4.1 Vliv cestovního ruchu na makroekonomické ukazatele Slovenské republiky

Vliv cestovního ruchu na slovenské HDP je stejně jako v případě České republiky relativně nízký. Cestovní ruch dosahuje přibližně 2,3% HDP Slovenské republiky, což je méně, než je tomu v ČR. Z grafu vyplývá, že se cestovní ruch a jeho vliv na HDP až do roku 2009 postupně zvyšoval, s ekonomickou krizí došlo k jeho snížení a následné stagnaci. Česká republika, ani Slovensko nejsou na cestovním ruchu tak závislé jako jiné země a proto i každoroční přírůstky nejsou v celkovém součtu pro HDP klíčové. Podíl celkového dopadu cestovního ruchu na HDP SR včetně nepřímého a indukovaného vlivu je 6%.

2.4.2 Vliv cestovního ruchu na makroekonomické ukazatele Slovenské republiky

Vliv cestovního ruchu na slovenské HDP je stejně jako v případě České republiky relativně nízký. Cestovní ruch dosahuje přibližně 2,3% HDP Slovenské republiky, což je méně, než je tomu v ČR. Z grafu vyplývá, že se cestovní ruch a jeho vliv na HDP až do roku 2009 postupně zvyšoval, s ekonomickou krizí došlo k jeho snížení a následné stagnaci. Česká republika, ani Slovensko nejsou na cestovním ruchu tak závislé jako jiné země a proto i každoroční přírůstky nejsou v celkovém součtu pro HDP klíčové. Podíl celkového dopadu cestovního ruchu na HDP SR včetně nepřímého a indukovaného vlivu je 6%.

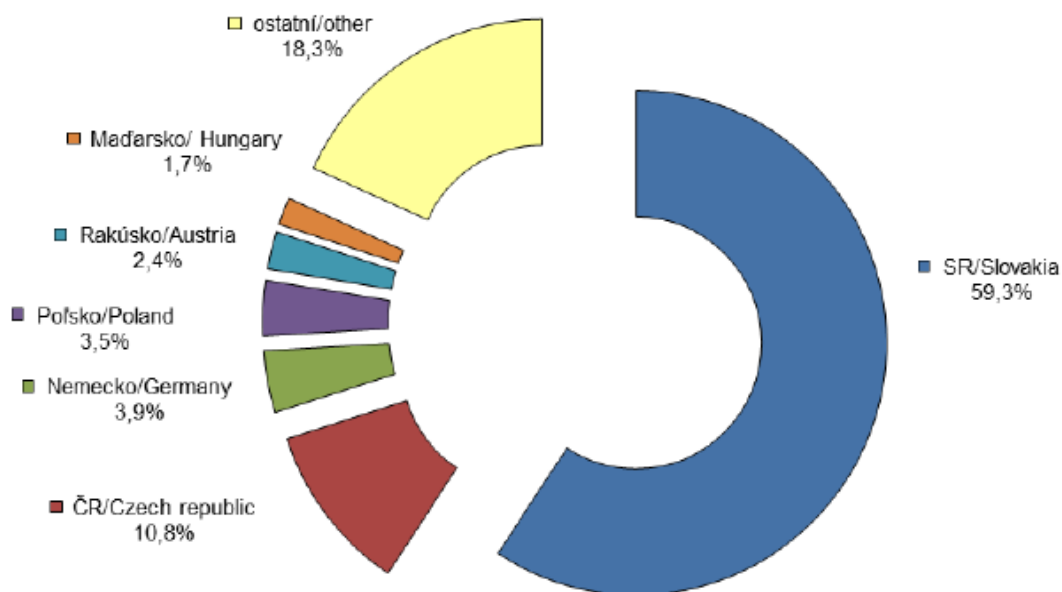

Graf 14 Podíl cestovního ruchu na HDP a zaměstnanosti Slovenské republiky²³

²³ Zdroj grafu: WTTC., Economic Impact 2015 – Slovakia

V oblasti vlivu na zaměstnanost je dopad cestovního ruchu na Slovensku minimální. Celkový podíl na zaměstnanosti dosahuje zhruba 2,5% celkové pracovní síly a její vývoj je shodný s podílem cestovního na HDP Slovenské republiky. Na rozdíl od České republiky má však tento vliv rostoucí tendenci (ačkoli pozvolnou) a tak zatímco v ČR dochází od roku 2009 ke snižování pracovní síly v odvětví, v SR dochází naopak k růstu. Je však těžké odhadovat, jaký dopad to bude mít na další konkurenceschopnost trhů v ČR a SR. Obecně platí, že čím menší jsou náklady v poměru k výnosům, tím vyšší je konkurenceschopnost. Slovenská republika se možná vydává opačným směrem [16].

Cestovní ruch na Slovensku je do značné míry závislý na domácím trhu. Zhruba 60% návštěvníků pochází z SR. Další největší podíl mají návštěvníci z České republiky a Německa a Polska. Pouze 2,4% návštěvníků pochází z Rakouska. Slovenská republika tedy nedisponuje tak bohatým portfoliem návštěvníků jako v případě České republiky a je odkázána na makroekonomický vývoj vlastní země [16].

Obrázek 6 Země původu spotřeby ubytovacích kapacit v SR²⁴

²⁴ Zdroj obrázku: ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. Vývoj cestovního ruchu v ubytovacích zariadeniach SR

2.5 Dílčí závěr

Česká republika je turisticky průměrnou zemí. Nedisponuje přístupem k moři, který je hlavním „lákadlem“ pro dlouhodobý turismus, naopak disponuje množstvím kulturních památek. Výhodou České republiky je její, na jednu stranu, průmyslová vyspělost a velká dopravní dostupnost, na straně druhé nízká cenová hladina pro turisty a návštěvníky z vyspělých světových ekonomik.

Poměr domácího a příjezdového trhu se v posledních letech kloní spíše k převládání příjezdového cestovního ruchu, což má pozitivní dopad na platební bilanci státu. Její saldo vykazuje přebytek zhruba 50 mld. Kč, což je velmi pozitivní vzhledem k výsledkům celkového salda platební bilance za celou Českou republiku.

Vysoký podíl návštěvníků tvoří tzv. jednodenní návštěvníci, mířící do České republiky především z okolních zemí za účelem nákupu zboží a služeb. Vysoký je také podíl „tranzitujících“ osob, které Českou republikou pouze projíždějí a nezdržují se zde a nevyužívají služeb cestovní infrastruktury. Tyto dvě skupiny mají přibližně jen 25% velikost denních výdajů oproti vícedenním turistům a nejsou tak podstatným přínosem pro českou ekonomiku.

Vícedenní turismus znamená spotřebu statků a služeb jak v oblasti dopravy, tak ubytování, stravování, nákupu zboží a služeb a dalších položek jako je vstupné apod. V tomto ohledu se vyskytuje jak u domácího tak u příjezdového cestovního trhu negativní tendence snižování počtu strávených nocí v ubytovacích zařízeních. Na domácím trhu měl na tento posun největší vliv snížení příspěvků na lázeňské služby.

Tento pokles je kompenzován v oblasti příjezdové turistiky nárůstem osob a to především ze zemí Ruské federace a asijských států. Jejich regionální zacílení poskytuje možnost úsudku v podobě vlivu rozvoje letecké dopravy v Karlovarském kraji na počet návštěvníků z Ruské federace. V tomto nárůstu v současnosti však existuje také riziko v podobě snížení síly ruské ekonomiky, což může mít v budoucnu negativní vliv na další rozvoj turismu v kraji.

Obecně lze říci, že oblast cestovního ruchu v České republice doznala příchodem ekonomické krize pozitivních kvalitativních změn, kdy se zvýšila efektivnost využití zdrojů a zároveň rozmanitost portfolia zahraničních návštěvníků, což může být do budoucna přínosem.

Srovnání ČR a SR přineslo poznatky v oblasti nedostatečné infrastrukturní rozvinutosti obou zemí v relaci s turisticky vyspělým Švýcarskem. Je však důležité poznamenat, že jak v ČR, tak v SR je vliv turismu na ekonomiku minimální, což potvrdily i data, naopak ve Švýcarsku lze očekávat daleko vyšší vliv a tedy i vliv na rozhodování ekonomických subjektů v zemi.

3 PŘEDPOVĚĎ DALŠÍHO VÝVOJE CESTOVNÍHO RUCHU V ČESKÉ REPUBLICE

Odhadovat další vývoj cestovního ruchu v České republice nejde jednoznačně. Cestovní ruch v ČR, vzhledem k její turistické vybavenosti nelze podstatnou měrou zvýšit.

Z analýzy vyplývá, že cestovní ruch může mít následující vývoj:

- Ekonomický růst ve světě a u nás – u České republiky se dá i nadále předpokládat závislost domácí ekonomiky na vývoji ekonomiky v Německé spolkové republice. Vzhledem k její ekonomické síle lze tvrdit, že vývoj české ekonomiky bude pozitivní a dlouhodobě rostoucí. Záleží však na faktu, jak se EU jako celek vypořádá s problémy, kterým v současnosti čelí. Pokud bude ekonomický růst stabilní, dá se očekávat podobný vývoj, jako tomu bylo mezi lety 2002 – 2008, bez rizika snížení jako v roce 2009;
- **Domácí cestovní trh** by tak neměl doznat velkých změn, protože ten **je závislý na domácím výkonu ekonomiky**;
- **Příjezdový cestovní trh je závislý na síle měny** – v tomto ohledu v krátkodobém horizontu očekává ČNB udržení sazby české koruny na hodnotě 28 CZK/EUR, což by nemělo vliv na příjezdový trh. Z dlouhodobého hlediska lze však očekávat posílení koruny a tím i oslabení příjezdového trhu především v oblasti jednodenních návštěv za účelem nákupů, ale i dlouhodobých z pohledu velikosti výdajů na jednu návštěvu;
- Negativním trendem je snižování doby pobytu v ubytovacích zařízeních v České republice. Jak v případě domácího trhu, kde je snižování délky citelnější (především v lázeňských zařízeních), tak v případě příjezdového trhu. Tento trend je dlouhodobý

po celé období sledování vývoje a lze očekávat, že se k němu bude docházet i nadále. Snížení doby ubytování má pak dopad do segmentu ubytovacích kapacit;

- Se snižováním nocí v ubytovacích zařízeních souvisí také trend snižování počtu pracovníků v oblasti cestovního ruchu. Trend posledních let vykázal snížení počtu pracovníků o 10 000 a otázkou je, zda se tento trend zastaví, či bude pokračovat dále. Vzhledem k snižování počtu nocí na osobu lze předpokládat další, i když ne již tak velký úbytek pracovníků v cestovním ruchu;
- Z analýzy vyplývá, že největší výdaje v oblasti cestovního ruchu mají turisté, kteří stráví v České republice 2 a více dní, jednodenní návštěvníci mají výdaje pouze v oblasti nakoupeného zboží, zatímco vícedenní jak v oblasti dopravy, ubytování, stravování, tak i nákupu zboží a to ve vyšší hodnotě, než je tomu u jednodenních návštěvníků. Cílem politiky cestovního ruchu by měla být tedy taková struktura možností turisty, aby zde zůstal na co možná nejdelší dobu a přeměna jednodenních a tranzitujících osob na vícedenní návštěvníky;
- Grafy návštěvnosti z okolních zemí ukázaly, že rezidenti okolních států navštěvují především příhraniční oblasti, které s nimi souvisí. Rozvoj infrastruktury, především dálniční sítě, může umožnit těmto osobám cestovat i do vzdálenějších míst a případně transformovat jednodenní nákupy ve víkendové, či jiné pobyty;
- Ze srovnání se Slovenskou republikou a Švýcarskem vyplývá, že nedostatky České republiky v ovlivnitelných věcech jsou především v oblasti infrastruktury. A to jak dopravní infrastruktury, tak turistické, tak především informační, ve které se skýtá největší marketingový potenciál z pohledu efektivního využití kapitálu. Prezentace České republiky a jejich možností je zapotřebí a vhodným politickým opatřením by byl další rozvoj Czech Tourismu;
- Z dat vyplývá, že právě tato opatření mohou zvýšit objem příjezdového cestovního ruchu, jako tomu bylo v případě lázeňských zařízení. Rozvoj letecké dopravy v karlovarském kraji vedl k prudkému nárůstu ruskojazyčných turistů v této oblasti. Predikce vývoje pro tento region je však sporná, vzhledem k prudkému oslabení ruského rublu a ruské ekonomiky jako celku;
- Rozvoj zaznamenává také cestovní ruch z asijských zemí a to především v případě Jihočeského kraje – oba tyto nárůsty – jak ruský, tak asijský příjezdový turismus

pomohly kompenzovat úbytek domácích turistů a snižování délky pobytu. Právě důraz na rozmanitost portfolia zahraničních návštěvníků může přinést další rozvoj cestovního ruchu v České republice;

- Z tohoto pohledu je rozvoj příjezdového cestovního ruchu důležitý i v oblasti platební bilance. Ta se dlouhodobě pohybuje v kladných hodnotách a zvyšuje saldo celorepublikové platební bilance. V posledních letech „pomáhala“ k vyrovnanému, či přebytkovému saldu. Toto saldo je tvořeno nejen příjezdovým, ale i výjezdovým cestovním ruchem (na straně výdajů).
- Výjezdový cestovní ruch se dlouhodobě zvyšuje a snižuje tím kladné hodnoty salda platební bilance v oblasti cestovního trhu. S dalším rozvojem české ekonomiky se dá předpokládat nárůst výjezdového cestovního ruchu a tedy i výdajů platební bilance. Vzhledem ke stagnaci příjezdového trhu lze očekávat postupné snižování salda platební bilance (zvláště pokud dojde k posílení české koruny) a to při zvýšeném objemu obchodů;

Vývoj cestovního trhu v České republice a jeho vliv na HDP a další makroekonomické ukazatele tedy závisí na vývoji:

- Ekonomického růstu domácí ekonomiky;
- Ekonomickém vývoji ve světě a především v zemích odkud pochází většina příjezdového cestovního ruchu v ČR;
- Vývoji měny a její stabilitě;
- Vývoji cenové hladiny doma a v zahraničí;
- Efektivnosti využívání zdrojů v českém cestovním ruchu;
- Politice státu a státních investicích v oblasti rozvoje infrastruktury;
- Investicích soukromého sektoru do oblasti turistické infrastruktury a infrastruktury informační;
- Marketingu českých subjektů v oblasti cestovního ruchu.

Na základě dlouhodobého vývoje nelze říci, že podíl cestovního ruchu a jeho vliv na HDP se bude radikálně zvyšovat. Lze očekávat spíše stagnaci celého trhu v relaci k vývoji české ekonomiky. Nicméně v oblasti absolutních čísel a v oblasti rozvoje cestovního ruchu jako

průmyslového odvětví lze předpokládat růst podobný letům 2002 – 2008 s poněkud nižším ročním přírůstkem.

Český trh cestovního ruchu v průběhu hospodářské krize prošel pozitivními kvalitativními změnami (zvýšení efektivnosti pracovníků, zvýšení rozmanitosti příjezdového trhu) a z těchto změn by měl v době ekonomického růstu i nadále těžit.

ZÁVĚR

Cestovní ruch je jedno z největších odvětví světové ekonomiky. Mnoho států (především ostrovních a přímořských, ale také vysokohorských) jsou na cestovním ruchu závislé. To stejné platí i v případě některých odvětví ekonomiky, hlavně u dopravy.

Česká republika není v tomto ohledu na cestovním ruchu příliš závislá. Podíl cestovního ruchu na HDP je trvale na úrovni kolem 3% přímého vlivu a několika procent nepřímého a indukovaného (dohromady tvoří obvykle asi dvojnásobek přímého).

Z literární rešerše vyplývá, že cestovní ruch má vliv na makroekonomické ukazatele v oblasti HDP, nezaměstnanosti a platební bilance. Nepřímo pak na vývoj investic, daňových výnosů atd.

Z analýzy dále vyplynulo, že je potřeba rozlišovat typ cestovního ruchu (městský, obchodně-podnikatelský, rekreační apod.), jeho druh (výjezdový, příjezdový a domácí) a délku pobytu. Od tohoto rozdělení se odvíjí také spotřeba zákazníků cestovního ruchu v dané zemi. Pro Českou republiku platí, že podíl příjezdového a domácího cestovního ruchu je zhruba vyrovnaný. Příjezdový však obecně přináší vyšší zisky ekonomice a to především v oblasti platební bilance. Platební bilance je dlouhodobě přebytková a zlepšuje celkové saldo platební bilance ČR.

Z poznatků v analytické části bylo zjištěno, že polovina veškerého příjezdového trhu je tvořena jednodenními návštěvníky a to především za účelem nákupu zboží a služeb, 10% je tvořeno tranzitujícími (projíždějícími) osobami a „jen“ zhruba 40% vícedenními turisty. Ti mají také vyšší výdaje, než v případě jednodenních. V tomto ohledu byl zaznamenán pozitivní trend zvyšování vícedenní příjezdové turistiky a to především ze zemí Ruské federace a asijských zemí. Tento fakt je však negativně kompenzován snižováním počtu nocí na jeden pobyt a to jak u zahraničních návštěvníků, tak u rezidentů. Firmy v oblasti cestovního ruchu na toto reagují snižováním počtu pracovníků (navyšují nezaměstnanost, ale jen minimálně) a zvyšováním jejich efektivity.

Od roku 2002 do roku 2008 postupně narůstal objem trhu cestovního ruchu (současně však i s mezispotřebou), příchodem ekonomické krize v roce 2009 se tento trend zastavil a po

mírném poklesu v současnosti stagnuje. Díky zvyšování efektivnosti odvětví ale absolutní přínosy k HDP rostou, byť pozvolným a mírným tempem.

Ve Slovenské republice je cestovní ruch zhruba na stejné úrovni jako v ČR a to ve velikosti vlivu na makroekonomické ukazatele. Vyplývá však rovněž, že stejně jako Česká republika vykazuje nedostatky především v infrastruktuře, která turismu napomáhá (dopravní, turistická a informační).

Zlepšení této infrastruktury by mělo být prioritou české politiky v oblasti cestovního ruchu. To může do budoucna přinést zvýšení objemu cestovního trhu v České republice. Z hlediska budoucího vývoje cestovního ruchu v ČR to však bude pouze jeden z faktorů. Hlavními faktory, které ovlivní budoucí vývoj trhu, tak přeneseně i jeho vlivu na makroekonomické ukazatele bude vývoj v oblasti růstu domácí i zahraniční ekonomiky, vývoj měnového kurzu české koruny a zahraničních měn (v současnosti především rublu a eura) a vývoj cenové hladiny. Na základě dat z analýzy však nelze očekávat přílišné změny oproti dlouhodobému vývoji a lze tedy říci, že současný vývoj bude pokračovat i nadále a v případě ekonomického růstu kolem 5% by mohl cestovní ruch vykázat stejný vývoj jako mezi lety 2002 – 2008.

POUŽITÉ ZDROJE

- [1] Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2014 – 2020. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR*. [online]. © 2014 – 2020 [cit. 2015-08-05]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/01144b63-0600-43c1-9bf5-cdd487c313fb/MMR-Cestovni-ruch-v-Ceske-republice.pdf>
- [2] Statistika & My. *Český statistický úřad*. [online]. © 2014 [cit. 2015-08-05]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2014/06/cestovni-ruch-se-stal-globalnim-odvetvim/>
- [3] LIŠKOVÁ, K.. *Vliv cestovního ruchu na ekonomický rozvoj Tuniska, Bakalářská práce*. Mendelova univerzita, Brno: , 2012.
- [4] PALATKOVÁ, Monika. ZICHOVÁ, Jitka. *Ekonomika turismu, turismus České republiky, vymezení a fungování trhu turismu, přístupy k hodnocení významu a vlivu turismu, charakteristika turismu České republiky*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN ISBN 978-80-247-3748-5.
- [5] SHARPLEY, Richard. *Tourism and development: Concepts and issues*. United Kingdom: Multilingual Matters, 2003. ISBN ISBN 1-873150-34-2.
- [6] JURČÁK., M.. *Diplomová práce: Význam sportovních akcí pro cestovní ruch*. Brno: Multilingual Matters, 2010.
- [7] RIA – Hodnocení dopadů k VZZ o podpoře cestovního ruchu. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR*. [online]. 2012 [cit. 2015-05-15]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Ministerstvo/Koncepce-a-strategie>
- [8] KPMG, Postavení a význam cestovního ruchu v České republice – Přínosy z cestovního ruchu pro Českou republiku . www.mmr.cz. [online]. 2013 [cit. 2015-06-12]. Dostupné z: *Přínosy z cestovního ruchu pro Českou republiku Podíly regionů na přínosech*
- [9] Statistiky a analýzy. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: Statistika v cestovním ruchu*. [online]. 2007 [cit. 2015-06-12]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Statistiky-Analyzy>
- [10] Palatková Monika, Zichová Jitka. *Ekonomika turismu*. Brno: Grada Publishing, 2011. ISBN 8024737485, 9788024737485.

- [11] ČNB. *Česká národní banka*. [online]. © Česká národní banka, 2003-2015 [cit. 2015-07-17]. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/index.html>
- [12] Czechtourism. *O Czechtourism*. [online]. © 2005-2013 CzechTourism [cit. 2015-07-17]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz/o-czechtourism/>
- [13] Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. *Ministerstvo*. [online]. © 2015 [cit. 2015-07-17]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Ministerstvo>
- [14] Kamenický, J., Kučera, L.. *Vybrané aspekty cestovního ruchu České republiky* [online]. Praha, 2014.. [cit. 2015-08-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/25428440/320261a.pdf/42fd22b9-ff84-460a-a85d-f3ab445663d9?version=1.0>
- [15] Statistika & My. *Český statistický úřad*. [online]. © 2014 [cit. 2015-08-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20555407/1804120924_25.pdf/84e2d3ea-2dc8-48c1-beab-054c35375c4e?version=1.0
- [16] KIČINA., R.. *Konkurenčná schopnosť SR v cestovnom ruchu*. Bratislava: Podnikateľská aliancia Slovenska, 2014.
- [17] ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SR.. *Vývoj cestovného ruchu v ubytovacích zariadeniach SR* [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2015-08-06]. Dostupné z: <https://slovak.statistics.sk/PortalTraffic/fileServlet?Dokument=e15013c3-334b-41c7-8371-3c9a36f877a2>.
- [18] Dwyer, L., Spurr, R., STCRC Centre for Economics and Policy. *Tourism Economics Summary* [online]. 2012. [cit. 2015-08-06]. ISBN . Dostupné z: <http://www.crctourism.com.au/wms/upload/resources/Tourism%20Economics%20Summary%20WEB.pdf>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1 Podíl regionů na cestovním ruchu v roce 2012 .....</i>	<i>11</i>
<i>Obrázek 2 Vliv cestovního ruchu na HDP a nezaměstnanost .....</i>	<i>15</i>
<i>Obrázek 3 Vliv a přínos cestovního ruchu na další oblasti .....</i>	<i>21</i>
<i>Obrázek 4 Návštěva ubytovacích zařízení v České republice v roce 2012.....</i>	<i>33</i>
<i>Obrázek 5 Srovnání infrastruktury v oblasti cestovního ruchu u ČR, SR a Švýcarska .....</i>	<i>46</i>
<i>Obrázek 6 Země původu spotřeby ubytovacích kapacit v SR .....</i>	<i>48</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 Oblasti cestovního ruchu.....</i>	<i>13</i>
<i>Tabulka 2 Podíl cestovního ruchu na příjmech poskytovatelů služeb v roce 2010 .....</i>	<i>20</i>
<i>Tabulka 3 Návštěvnost památek podle druhů .....</i>	<i>32</i>

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1 Tvorba hrubého fixního kapitálu v cestovním ruchu (v mil. Kč) .....</i>	<i>17</i>
<i>Graf 2 Návštěvnost lázeňských zařízení a průměrná délka pobytu.....</i>	<i>30</i>
<i>Graf 3 Počet ubytování rezidentů a nerezidentů v ubytovacích zařízeních.....</i>	<i>34</i>
<i>Graf 4 Graf vývoje návštěvnosti ČR podle zemí původu .....</i>	<i>35</i>
<i>Graf 5 Regionální rozdělení návštěvnosti .....</i>	<i>36</i>
<i>Graf 6 Průměrná délka pobytu návštěvníků v ČR.....</i>	<i>37</i>
<i>Graf 7 Struktura návštěv podle druhu 2013 .....</i>	<i>39</i>
<i>Graf 8 Spotřeba zahraničních návštěvníků.....</i>	<i>40</i>
<i>Graf 9 Nominální produkce trhu cestovního ruchu a HDP cestovního ruchu .....</i>	<i>41</i>
<i>Graf 10 Podíl cestovního ruchu na HDP v ČR.....</i>	<i>42</i>
<i>Graf 11 Počet zaměstnaných v cestovním ruchu v ČR.....</i>	<i>43</i>
<i>Graf 12 Saldo platební bilance v oblasti cestovního ruchu v ČR .....</i>	<i>44</i>
<i>Graf 13 Salda platební bilance v letech 2007 – 2013 .....</i>	<i>45</i>
<i>Graf 14 Podíl cestovního ruchu na HDP a zaměstnanosti Slovenské republiky .....</i>	<i>47</i>